

HVORDAN MOTARBEIDE ANTIFEMINISME OG HØYRE- EKSTREMISME?

INNSPILL OG ANBEFALINGER FRA EKSPERTER I NORDEN

Rapport fra ekspertseminar i
Oslo 29. og 30. november 2012

OM NORDISK MINISTERRÅD

Nordisk ministerråd er de nordiske regjeringenes offisielle samarbeidsorgan. Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige har vært medlemmer i Nordisk råd siden 1971. I tillegg har Grønland, Færøyene og Åland fått utvidet representasjon og stilling i Nordisk ministerråd med samme representasjon som de overnevnte medlemslandene. Det nordiske regjeringssamarbeidet i Nordisk ministerråd skal arbeide for felles nordiske løsninger som gir synlige positive effekter for alle som bor i de enkelte nordiske landene.

OM EK-JÄM

EK-JÄM er Nordisk Ministerråds Embetsmannskomiteé for likestilling, og består av embetsmenn fra hvert av de nordiske landene samt Grønland, Færøyene og Åland.

OM REFORM

Reform – ressursenter for menn er organisert som en politisk uavhengig stiftelse hvis formål er, med utgangspunkt i at kvinner og menn er likeverdige, å jobbe for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av kjønn. Kunnskap står sentralt i Reforms arbeid, og Reform henter kunnskap både fra forskning og fra dialog med menn. Reform drives med en grunnfinansiering fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og ytterligere prosjektbasert finansiering fra andre kilder både nasjonalt og internasjonalt. Den offentlige støtten til stiftelsen bunner i behovet for en aktør som har i hovedoppgave å integrere gutter og menn i likestillingsarbeidet som partner, medspiller og ansvarlig part med selvstendige behov.

OM EKSPERTENE OG ANBEFALINGENE

Anbefalingene i rapporten er utarbeidet av deltakerne, og fremsettes av bidragsyterne og Reform. Representanter fra det norske Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og danske Politiets Etterretningstjeneste (PET) har bidratt i de faglige diskusjonene på ekspertseminaret, men har ikke tatt stilling til anbefalingene som fremsettes i heftet.

Ekspertseminaret «Maskulinitet, antifemisme og fremmedfiendtlighet» ble arrangert av Reform – ressursenter for menn i samarbeid med Det Kongelige norske barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement. Seminaret og rapporten er finansiert av Nordisk Ministerråd. Reform – ressursenter for menn er ansvarlig utgiver av rapporten. Redaktører er seniorrådgiver Ole Bredesen Nordfjell og rådgiver Lina Tordsson.

Spørsmål kan rettes til post@reform.no

Rapporten kan lastes ned gratis på

www.reform.no

2013

HVORDAN MOTARBEIDE ANTIFEMINISME OG HØYREEKSTREMISME?

INNSPILL OG ANBEFALINGER FRA EKSPERTER I NORDEN

Rapport fra ekspertseminar i Oslo 29. og 30. november 2012

INNHold

OM RAPPORTEN	4
EKSPERTENES ANBEFALINGER	5
ANTIFEMINISME ER ...	7
HVOR ER ANTIFEMINISME?	8
FORKLARINGER OG FORSTÅELSER	10
VELFERDSSTATENS ANSVAR AHMAD GANIZADEH	14
ER DET MENN SOM ER PROBLEMET? Are Saastad	16
ANTIFEMINISM OCH XENOFABI MATTIAS GARDELL	18
ANTIFEMINISM OCH MASKULINITET OV CRISTIAN NOROCEL	24
NETTHAT OG MORDTRUSLER MARIA SVELAND	31
CELEBRITY AND NORMALISATION – AN ICELANDIC CASE ÁSTA JOHANSDDTTIR	32
LIKESTILLING SOM ARGUMENT FOR DISKRIMINERING CORA ALEXA DØVING	33
TALKING BACK TO ANTIFEMINISM KATARIINA MAAKINEN	34
VEDLEGG	35
RECOMMENDATIONS IN ENGLISH	35
SEMINARPROGRAM	37
SLUTTNOTER OG REFERANSER	38

OM RAPPORTEN

«Det finnes en stor bredde hos de ulike ekstremistiske gruppene. Her finner vi alt fra de som har et låst syn på kjønnsroller, som om ikke er antifeministisk så i alle fall er svært problematisk, til de som vil redde kvinner fra «utlendinger», gjerne kombinert med et like tradisjonelt syn på kjønnsroller. Vi har de som hevder å snakke feminisms sak og skjule sitt fremmedhat under den, til de som hater kvinner og mener at disse er roten til det forfallet de mener å se rundt seg i samfunnet.»

SHOAIB SULTAN

/ NORGE /

jobber som rådgiver med fokus på ekstremisme hos antirasistiske senter. Arbeidet består i å kartlegge ekstremistiske miljøer. Sultan har tidligere jobbet som generalsekretær i Islamsk Råd Norge.

I kjølevannet av terrorhandlingene 22. juli er det blitt økt oppmerksomhet om motstanden mot de nordiske åpne, inkluderende og flerkulturelle samfunn. Særlig har det vært fokusert på ytringer i sosiale medier, kommentarfelt og nettbaserte diskusjonsforum. I tillegg til motstand mot innvandring og særlig da islam, artikuleres også fiendtlige holdninger mot kvinner, feminisme og likestilling. Disse holdningene kan vi forenklet kalle antifeminisme.

29. og 30. november 2012 arrangerte Reform – Ressurssenter for menn et ekspertseminar om antifeminisme og ekstremisme. Seminaret ble organisert i samarbeid med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet på oppdrag fra Nordisk Ministerråd og Embetsmannskomiteen for likestilling (EK-JÄM). 25 eksperter fra alle de nordiske landene deltok, med kompetanse om spørsmål knyttet til høyreekstremisme, kjønn og maskulinitet, nettdebatt, rasisme, islamofobi og marginalisering.

Dette seminaret danner grunnlaget for rapporten som foreligger. Rapporten oppsummerer diskusjonene og konklusjonene fra ekspertseminaret og gjengir innleggene.

Målsetningen med både seminaret og publikasjonen er å bidra til forståelsen av og arbeidet mot antifeminisme og høyreekstremisme. Ressurshftet er et bidrag til personer, organisasjoner og institusjoner som arbeider mot høyreekstremisme og antirasisme; organisasjoner som jobber for likestilling mellom kjønnene, pressen, forskere, politikere og politiet.

Gode og jevnbyrdige relasjoner mellom innbygere er et kjennetegn ved de nordiske landene. Like fullt ser vi en økt motstand mot dette idealet. På denne bakgrunn ga ekspertene på seminaret anbefalinger til Nordisk Ministerråd og de enkelte regjeringer.

Antifeminisme, rasisme, islamofobi og innvandringsmotstand overlapper og har fellestrekk. Ekspertene ga derfor uttrykk for at antifeminisme må være en del av analyserammen for å forstå motstanden mot dagens flerkulturelle og likestilte samfunn. Antifeminisme representerer også en demokratisk utfordring, da trakassering og hets bringer stemmer til taushet. En viktig forklaring på antifeminisme er at noen menn opplever å være marginaliserte i de likestilte, inkluderende nordiske samfunn. For at den demokratiske velferdsstaten skal favne om alle, må menn støtte opp under disse idealene, og vi bør derfor arbeide med gutter og menn som på ulike måter står utenfor samfunnet.

Den viktigste lærdommen fra seminaret er verdien av samarbeid mellom fagpersoner i de nordiske landene. Samkjøring av tiltak, utveksling av erfaringer og anbefalinger bør derfor prioriteres.

EKSPERTENES ANBEFALINGER

– OPPSUMMERING FRA EKSPERTSEMINARET

1. ANTIFEMINISTISK TRAKASSERING OG HATEFULLE YTRINGER MÅ GJØRES STRAFFBART

Vi anbefaler at regjeringene i hvert av de nordiske landene sørger for at trusler og trakassering på grunnlag av kjønn er straffbare. I de nasjonale lovverk må ytringer på nett straffes på lik linje med ytringer i andre medier og i offentligheten for øvrig. Et slikt vern er ikke på plass i alle de nordiske landene.

2. LAVTERSKELTJENESTE FOR RAPPORTERING AV TRUSLER OG TRAKASSERING MÅ OPPRETTES

Trusler og trakassering oppleves krenkende, men gir ofte ikke grunnlag for påtale eller etterforskning. I tillegg vegrer mange utsatte seg for å anmelde. Vi anbefaler at regjeringene i de nordiske landene oppretter lavterskeltjenester for rapportering av antifeministiske og ekstremistiske trusler og trakassering. Tjenesten bør særlig rette seg mot kvinner som er utsatte fordi de deltar i det offentlige ordskiftet både i nasjonale og lokale medier, og menn og kvinner som støtter feminisme og likestilling. Hensikten med rapporteringstjenesten er å gi sosial støtte, senke tersklene for å si ifra, samt signalisere at trusler og trakassering er uakseptable og ikke bør tas personlig. Eksisterende organisasjoner, likestillings- og diskrimineringsombud og senter som jobber med likestilling, antirasisme eller lhbt-rettigheiter, kan tillegges en slik funksjon.

3. ÅRLIGE NASJONALE KARTLEGGINGER AV ANTIFEMINISME MÅ GJENNOMFØRES

Det finnes ingen oversikt over omfanget av antifeministiske eller ekstremistiske trusler, aktører som anser seg som antifeminister, eller ekstremistiske grupper hvor antifeminisme og likestillingsmotstand er en integrert del av idégrunnlaget. Vi anbefaler derfor at

regjeringene i hvert av de nordiske landene gir en statlig eller frivillig organisasjon i oppgave å følge med på utviklingen og omfanget av antifeministiske bevegelser på nett og i andre fora. Resultatet av et slikt kartleggingsarbeid bør publiseres årlig. Rapportering av antifeministisk hets til den overnevnte lavterskeltjenesten vil være et viktig bidrag til kartleggingen.

4. FORSKNING OM ANTIFEMINISME MÅ PRIORITERES

Etter terrorhandlingene 22/7 har det vært påbegynt en betydelig kunnskaps- og forskningsvirksomhet knyttet til høyreekstremisme og fremmedfiendtlighet. Det er også betydelige miljøer som forsker på grupper og individer som bruker Islam til å legitimere trusler og voldsbruk. Det finnes derimot ikke et forskningsmiljø eller forskningsprosjekt som har som oppgave å undersøke antifeminisme, eller for å se dette fenomenet i sammenheng med ekstremisme. Vi anbefaler at Nordisk ministerråd og/eller de enkelte regjeringene igangsetter et slikt forskningsprosjekt.

5. ARBEID FOR LIKESTILLING OG ANTIDISKRIMINERING MÅ BIDRA TIL UTVIDEDE NORMER FOR MASKULINITET

De nordiske velferdsstatenes arbeid for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av kjønn, etnisk bakgrunn, klassebakgrunn, seksuell orientering, religion, livsfase og funksjons-evne må fortsette. Dette arbeidet må bidra til å utvide normer for maskulinitet, motvirke kjønnsstereotyper, og fremme et nyansert, positivt og likestilt syn på maskulinitet.

6. TILTAK FOR MARGINALISERTE MENN OG GUTTER BØR IVERKSETTES

I internasjonal målestokk er det færre som faller utenfor i de nordiske velferdsstatene.

«We need to talk about gender equality as something involving both men and women, as well as considering the intersections between gender and sexuality, ethnicity and class».

MANDANA ZARREHPARVAR
/ DANMARK /

is MA in globalisation and integration. She is the chief consultant on Equal Treatment in the Danish Institute for Human Rights. Zarrehparvar is working with promoting equal opportunities for all, regardless of race and ethnicity, especially Roma. Zarrehparvar has also worked with multiple discrimination, hate crimes, gender and LGBT rights. Her area of expertise is national and international anti-discrimination juridical frameworks. She has contributed to the establishment of Equinet – European network of equality bodies.

«We need to work with young boys and early prevention, and raise the boys of tomorrow. Equality benefits all genders and therefore polarisation does not benefit anyone».

ANTTI ERVASTI

/ FINLAND /

has a degree in social services, sexology and counselling. He works as project manager of the Finnish organisation «Boys House». At his current project, he works constantly with issues regarding equality, antidiscrimination and racism.

Like fullt opplever noen gutter og menn tap og mislykkethet. Opplevelsen kan bunne i et ønske om å opprettholde mannlige privilegier, men kan også ha grunnlag i reelle livsomstendigheter. De som opplever å stå utenfor samfunnet er spesielt sårbare for den tilhørigheten og retorikken som ekstreme organisasjoner og personer tilbyr. Tiltak mot marginalisering må derfor intensiveres. Det gjelder særlig områder som frafall og marginalisering i utdanningssystemet, kriminalitetsforebyggende arbeid og tiltak for å bedre kontakten mellom fedre og barn ved samlivsbrudd. Organisasjoner som arbeider for likestilling og mot diskriminering kan bidra til å adressere menns problemer, samt å trekke menn med seg i arbeidet.

7. ANTIFEMINISME BØR VÆRE EN DEL AV LIKESTILLINGSOMBUDENES VIRKSOMHETSOMRÅDE

Det bør være en sentral oppgave for de nasjonale likestillingsombudene å arbeide mot antifeminisme. Vi anbefaler at problemstillinger knyttet til antifeminisme løftes i samtalene mellom de nasjonale regjeringene og ombudene, samt som tema mellom likestillingsombudene i Europa.

8. PRESSEN MÅ IVARETA SITT ANSVAR

Vi har både gode og dårlige eksempler på hvordan pressen har lagt til rette for debatt med aktører med antifeministiske synspunkter. Pressen må sørge for at de har kompetanse til å møte ekstreme aktører uten å legitimere dem, eller sidestille dem med feministiske og likestillingsorienterte stemmer. Redaktører av nyhetsmedier på nett bærer også en stor del av ansvaret for at debattdeltakere på deres fora ikke truer eller trakasserer, samt for at innvandreriendtlige og likestillingsfiendtlige ytringer ikke får en dominerende plass.

9. SAMARBEID MELLOM LAND OG FAGGRUPPER MÅ FORTSETTE

Antifeminisme er ofte en integrert del av ideologiene og retorikken til ideologier som høyre-ekstremisme, islamofobi, nynazisme og antisemittisme. Vi trenger derfor mer faglig utveksling mellom miljøene som arbeider mot de ulike formene for diskriminering og ekstremisme. Vi anbefaler at Nordisk Ministerråd og de enkelte regjeringene stimulerer til samarbeid på tvers, og særlig sørger for at miljøer som forsker på og arbeider praktisk med kjønn og likestilling trekkes inn i arbeidet mot ekstremisme.

10. TVERRFAGLIG NORDISK KONFERANSE BØR GJENNOMFØRES

Seminalet som ligger til grunn for denne rapporten har så langt vært den eneste arenaen for samarbeid om antifeminisme og ekstremisme på tvers av faggrupper og landegrenser. Vi anbefaler at Nordisk Ministerråd og EK-JÄM følger opp ekspertseminaret med en nordisk konferanse for forskere og praktikere som arbeider mot ulike former for ekstremisme og diskriminering.

ANTIFEMINISME ER...

– OPPSUMMERING FRA EKSPERTSEMINARET

ANTIFEMINISME ER HOLDNING, VÆREMÅTE OG HANDLING

Antifeministiske handlinger kan være alt fra ytringer på Facebook til terror. Antifeminisme kan være en eksplisitt ideologi, en del av en annenekstremistisk ideologi, eller tanke- eller handlingsmønster som ikke bevisst tolkes inn i et større ideologisk rammeverk. Et felles trekk mellom flere ideologisk motiverte grupper, kriminelle gjenger og totalitære organisasjoner synet på kvinner som objekter, hvor kvinner kan ha støttefunksjoner og inngå i seksuelle relasjoner med medlemmene, uten likestilt mulighet til å ha en stemme i organisasjonen.

ANTIFEMINISME ER MOTSTAND MOT FEMINISME OG LIKESTILLING

Feminisme kan forstås som tanken om at det eksisterer en strukturell ulikhet mellom kjønnene, at denne ulikheten ofte favoriserer menn, og at det er nødvendig med tiltak for å utjevne ulikheten. Antifeminister yter motstand mot feminisme, og begrunner motstanden med påstander om at det enten ikke finnes strukturelle ulikheter mellom kvinner og menn, at de strukturelle ulikhetene nå er blitt utjevnet, eller at de strukturelle ulikhetene i hovedsak favoriserer kvinner. Antifeminister har en relativt entydig definisjon av feminisme som monolittisk, allmektig og som kun handler om kvinnelig selvhevdning. Sentralt i en antifeministisk ideologi er en enkel forståelse av makt. Makt betraktes som et nullsumspill: når kvinner får mer makt, må menns makt bli tilsvarende redusert. I denne forståelsen er feminismens målsetning å tilrane kvinner makt, til det punkt hvor menn blir stående som maktesløse. Noen mener feminismen har lyktes i dette, slik at kvinner nå dominerer samfunnet generelt og menn spesielt. Derfor blir det å yte motstand på vegne av menn et rasjonelt valg.

ANTIFEMINISME ER ET ØNSKE OM Å GJENSKAPE EN HIERARKISK SAMFUNNSORDEN HVOR HETEROFILE MENN ER PRIVILEGERTE

I antifeministisk ideologi står den hvite heterofile mannen i en truet særstilling. Antifeminisme betrakter kvinner, homo- og bifile menn og mennesker med en annen etnisk og kulturell bakgrunn, som minoriteter som de må hindre fra å ta del i eller overta det de anser som den heterofile hvite mannens privilegier. Samfunn som styres av eller til fordel for «minoritetene» anses som svake og sårbare for ekstern overtakelse.

ANTIFEMINISME ER MOTSTAND MOT Å UTFORDRE KJØNNS-, SEKSUALITET- OG RASEKATEGORIER

Antifeminismens idé om kjønn, rase og seksualitet er tilbakeskuende og kjennetegnes av en motstand mot å sette spørsmålstegn ved hva det innebærer å være «mann» eller «kvinne». Kjønn, rase og seksualitet blir sett på som faste og konstante størrelser hvor det er lite rom for forandring og variasjon.

«I see antifeminism as closely linked with postfeminism – the thought that we have now achieved gender equality, and that feminism is no longer necessary».

**GYDA MARGRÉT
PETURSDÓTTIR**

/ ISLAND /

is an adjunct lecturer in Gender Studies at The Faculty of Political Science, University of Iceland. She is also an activist and one of the founders of The Feminist Association of Iceland in 2003. She has recently, in cooperation with Thorgerdur Einarsdóttir, given lectures on antifeminism at international conferences based on her own experience as a feminist activist and current examples from Iceland and abroad.

HVOR ER ANTIFEMINISME?

– OPPSUMMERING FRA EKSPERTSEMINARET

«Mange oppfatter Likestillings- og diskrimineringsombudet som en institusjon som bare jobber for å bedre kvinners kår. Det er ikke riktig. Menns rolle i likestillingskampen er avgjørende for å lykkes. Å legge bedre til rette for et aktivt farskap og dele mer på forsørgeransvaret i familien er to viktige saker LDO arbeider for.»

KNUT OFTUNG

/ NORGE /

er seniorrådgiver ved Likestillings- og diskrimineringsombudet og ph.d. i sosiologi fra Universitetet i Oslo. Oftung bidrar til forståelsen av hvilke mekanismer som kan ligge bak menns negative holdninger til feminisme og likestilling. I det perspektivet inngår også en forståelse av typiske maskuline mestringsstrategier i vanskelige livssituasjoner og hos marginaliserte menn.

VOLDELIGE GRUPPER OG ENKELTINDIVIDER

Det er relativt lite ekstremistisk motivert vold, men konsekvensene av denne volden kan være svært store. Derfor bør det arbeides spesielt med individer eller grupper som har større risiko for å utøve fysisk vold. Slike grupper og individer inkluderer blant annet høyreekstreme grupper, noen såkalte mennsrettighetsaktivister og enkeltindivider med ekstreme holdninger.

Motstand mot feminisme, likestilling og kvinner er generelt et gjennomgangstrekk blant flere voldelige grupperinger, for eksempel visse kriminelle gjenger eller gjenger med en kriminell gren, og ulike ekstremistiske grupperinger med forskjellig ideologisk utgangspunkt. Derfor bør voldsforebyggende arbeid rettet mot disse gruppene også inneholde en kjønnsanalyse.

NETTDEBATTANTER

Antifeministiske grupper og individer som ikke utøver fysisk vold bør adresseres av to grunner. For det første kan antifeministiske holdninger være en medvirkende årsak til voldshandlinger. For det andre er verbal vold og trakassering ofte ulovlig, og det utgjør et demokratisk problem når hets får stemmer til å trekke seg tilbake fra samfunnsdebatten. Antifeministiske individer og grupper inkluderer blant annet noen nettdebattanter og grupper som kjemper for menns rettigheter.

Det er også et problem når antifeministiske bevegelser blir premissleverandører i samfunnsdebatten. Vi ser en tendens hvor fortalere for enkle, essensialistiske, biologistiske «sannheter» om kvinner og menns forskjellige hjerner og kropper får større legitimitet i samfunnsdebatten. Dette tøyser grensen for akseptable holdninger og ytringer. Holdning og handling henger tett sammen, og tiltak mot antifeminisme bør derfor ikke ha et skarpt skille mellom antifeministiske handlinger og holdninger.

MARGINALISERTE MENN

Menn i bestemte livssituasjoner er mer tilbøyelige enn andre til å forstå sine liv innenfor et antifeministisk rammeverk. Vi bør arbeide spesielt opp mot sårbare grupper og tilby et alternativt forklaringsrammeverk på deres utfordringer. Disse gruppene inkluderer unge menn, menn i og etter en skilsmissepåseprosess, og menn som opplever isolasjon og marginalisering fra samfunnet.

Mange som inntar antifeministiske standpunkter har de samme risikofaktorene som karakteriserer de som rekrutteres inn i andre ekstreme bevegelser.

SAMFUNNET

Det er en sammenheng mellom politisk budskap, journalistisk praksis, samfunnsdebatt, kulturuttrykk og antifeminisme og høyreekstremisme. Derfor er det viktig å arbeide helhetlig med holdninger på et samfunnsnivå. Utdanningssystemet og mediene er arenaer som i særlig høy grad skaper og påvirker holdninger.

«KRÅD er opptatt av kriminalitetsforebygging på arenaer der barn og unge er, og derfor er vi opptatt av koblingen mellom ord og handling».

ARNT-EVEN HUSTAD

/ NORGE /

er kriminolog og seniorrådgiver i det Kriminalitetsforebyggende Råd (KRÅD). Han arbeider mot nettsamfunn som sprer hat, rasisme og oppfordring til vold. Hustad sitter også i styringsgruppa for Rosa Kompetanse Justis og er opptatt av hvordan vi best kan møte hatvold.

FORKLARINGER OG FORSTÅELSER

– OPPSUMMERING FRA EKSPERTSEMINARET

«Flere av de mennene jeg møter gjennom mitt arbeid sier de opplever seg som tapere i kjønnsmarkedet, uten at de bekjenner seg til en anti-feministisk ideologi.»

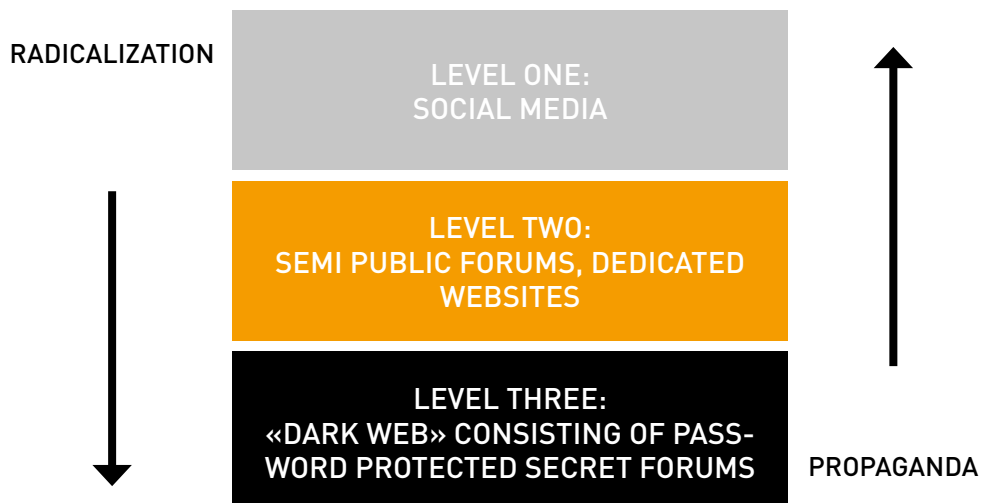
INGVILL HOLM FJÆR

/ NORGE /

er prosjektleder og terapeut ved tiltaket Kast. Kast er et samtaletilbud til menn og kjøpere av seksuelle tjenester. Hun er utdannet sosionom og sexologisk rådgiver. Fjær jobber også med sinnemestring og Kjærestevold. Ingvill har tidligere jobbet i kriminalomsorgen, på sykehus, barnevernsinstitusjon og med pårørende til rusmisbrukere.

I forskning om høyreekstremisme og militant islamisme forstår man ofte radikaliseringsprosesser på tre nivåer: samfunnsnivå, gruppenivå og individnivå. Det er viktig å se de tre nivåene i sammenheng. Det foreligger mye forskning om hvordan radikaliseringsprosesser foregår innad i grupper, og i hvilke samfunnskontekster de foregår. Det har imidlertid vært vanskeligere å peke på hvilke individuelle faktorer som gjør enkeltpersoner mottakelige for ekstreme budskap.

Internett er et viktig samlingssted for anti-feministiske ytringer, og er et viktig fokus i denne publikasjonen. Internett bør imidlertid ikke ses på som kun én arena. Et rammeverk for å forstå hvordan ekstreme budskap spres på nett er ved grovt å inndele kommunikasjonsarenaer på nettet i tre nivåer: Sosiale medier hvor propaganda og noe rekruttering foregår, semi-offentlige forum hvor grupper kommuniserer seg imellom, og «det mørke nettet» – passordbeskyttede forum brukt av svært ekstreme grupper.

I høyreekstreme bevegelser blir propaganda typisk produsert i «the dark web», og distribueres oppover. Radikaliseringsprosesser skjer ofte gjennom en gradvis tilgang til andre og tredje nivå. Modellen belyser behovet for å klargjøre hvilke tiltak som vil være hensiktsmessige på de ulike kommunikasjonsnivåene.

INDIVIDNIVÅ

Følelsen av isolasjon fra fellesskapet er et fellestrekk mellom mange ekstremister og voldsutøvere. Mange ekstremistisk motiverte voldsutøvere har følt seg isolerte fra skole, arbeidsliv, forhold, familie eller lokalsamfunn. Dette kan påvirke dem til å søke alternative fellesskap, og/eller å snu seg mot samfunnet. Ekstremister kan utnytte følelsen av isolasjon til å tilby sårbare individer fellesskap innenfor deres ideologiske retning.

Særlig menn kan oppleve at det er et stort gap mellom samfunnets forventninger til dem, og deres muligheter til å oppfylle forventningene. Dette kan bidra til lav selvfølelse, og/eller at grupper innen samfunnet blir gjort til syndebukker. De nordiske samfunnene har gjennomgått store endringer, som medfører at hvite heterofile menns opphøyde posisjon ikke lenger blir betraktet som en selvfølge, men som et privilegium som bør avvikles. Imidlertid stiller samfunnet fremdeles strenge krav til menn, og mens kvinner og minoriteter som faller utenfor ofte blir ansett som ofre, blir menn som ikke lykkes i å tilfredsstille samfunnskravene stemplet som tapere. Feminismen understreker (eller oppfattes som om den understreker) at menn stadig er privilegerte, og at isolasjonen menn kan føle er illegitim. Dette kan være en forklaring på noen menns motstand mot feminisme.

Antifeminisme og fremmedfrykt kan være måter å omplassere skyld på som fratrar individet ansvar for egen situasjon. Ideologiene er ferdige rammeverk for å forklare følelsen av isolasjon og tap av privilegier. Forskning på høyreekstremisme og militant islamisme viser at ekstremisering kan forklares både ved en opplevelse av tap og mislykkethet, og ved at opplevelsen forklares gjennom å legge ansvaret på feminisme,

multikulturalisme, vestlig imperialisme eller tilsvarende.

Individer som er engasjerte i antifeministiske nettverk har ofte opplevd personlige hendelser som har vært smertefulle, og som på ulik måte er knyttet til kvinner og likestilling. Ideologien blir derfor svært personlig. Vi ser at mange selverklærte antifeminister har gjennomgått smertefulle skilsmisser eller barnefordelingssaker, eller har hatt problemer med å finne seg seksualpartnere eller livspartnere. I tillegg kan traumer og psykiske helseproblemer være forklaringsfaktorer. Forskning har vist at flere terrorister, skoleskyttere og ekstremister har opplevd traumatiske hendelser i sin oppvekst.

GRUPPEDYNAMIKK OG FELLESKAP

Fellesskapsfølelse kan være en viktig motivasjon for å inngå i ekstremistiske grupperinger. Følelsen av å inngå i et fellesskap gir selvtillit, spesielt for individer som opplever isolasjon og marginalisering. Antifeminisme og fremmedfrykt kan også forstås som en motreaksjon mot verdiene og hegemoniet til den urbane høyt utdannede middelklassen. Et ekstremistisk nettverk kan bestå av alt fra jevnlig møter til å motta støtte for sine påstander i anonyme debattforum på internett. Nettverkene kan fungere som ekkokamre, hvor antifeministiske, fremmedfiendtlige og homofobe ytringer blir forsterket og gjensidig bekreftet.

Verbal og ikke-verbal vold kan bidra til å bygge opp en maskulin identitet for menn som opplever at de ikke tilfredsstiller samfunnets maskulinitetskrav. Vold mot kvinner, minoriteter eller homo- og bifile kan for noen menn være en konsekvens av opplevelsen av å ha havnet i en underordnet, ekskludert posisjon, hvor de opplever sin mannlighet og dermed sitt selvbilde som truet.

«Antifeminism might surface as an element of extremist ideology. In research on militant Islamism, we see that radicalisation sometimes starts with experiences of personal failings. Then Islamism says «it's not your fault, it's Western civilisation». Antifeminism follows the same logic: «it's not your fault, it's feminism's fault». This is a seductive explanation in the sense that it lifts responsibility away from the shoulders of the individual and transfers it onto something external»

ANJA DALGAARD-NIELSEN

/ DANMARK /

is director of the preventive security department in the Danish Security and Intelligence Service (PET). She is responsible for PET's national and international early preventive efforts, physical security and security of information, security surveys and approvals, as well as strategic analysis. She has previously worked as senior researcher at the Danish Institute for international studies.

**«ANTIFEMINISME
OG FREMMED-
FIENDTLIGHET ER
MOTKREFTER TIL
FRIHET OG LIKE-
STILLING.»**

Ahmad Ghanizadeh

Vold kan være et forsøk på å markere seg ovenfor dem man opplever er i en bedre posisjon.

SAMFUNNSSTRUKTUR

Voldelig mobilisering og ekstremisme er ofte mer markant under store økonomiske samfunnsendringer. Dette kan forklares ved økt usikkerhet, økt ulikhet, og nedgang i mannsdominerte yrkesgrupper. I en nordisk kontekst har økonomisk usikkerhet bidratt til at arbeidsplasser i industri og produksjon er blitt lagt ned, og skapt en arbeidsløshet som uproporsjonalt har rammet menn med lav utdanning. Dette kan bidra til frustrasjon blant menn.

Demokratisk integrering kan bidra til å forhindre ekstremisme. Opplevelsen av at ens interesser er representert i politiske fora og tilliten til dialog og demokratisk deltakelse, hindrer oppsøking av andre arenaer for å løfte utfordringer og lufte frustrasjon. Tillit til velferdsstaten og til sosiale sikkerhetsnett fremstår som like viktig. Enkelte angriper staten, som de opplever at har sviktet deres interesser, og som i stedet arbeider for kvinner, minoriteter og/eller homo- og bifiles rettigheter. Høyrepopulistiske partier som i varierende grad kommuniserer antifeministiske budskap vinner frem i alle de nordiske landene. Partiene kan sies å fremme en interessebasert agenda basert på de opplevde interessene til hvite heterofile lavinntektsmenn.

En offentlig debatt som fremhever og gjen- tar negative bilder av kvinner, minoriteter og ikke-heterofile seksualiteter bidrar til å forsterke antifeministisk tankegods, og til å utgjøre et forklaringsrammeverk for utfordringer menn opplever i samfunnet. Den offentlige debatten kan bidra til ytterligere radikaliserings, men også til å skape gode holdninger om et inkluderende, multikulturelt samfunn. Mediene bidrar til å definere

hva som er stuerent og hva som bør oppfattes som ekstremistisk. Når grensene blir tøyd ved at antifeminisme får mer plass i media, setter det rammeverket for hva vi som samfunn godtar. I mediene ser vi en gjentakning av diskursen om «den tapte maskulinitet». Maskulinitet likestilles her med tradisjonelt mannlige kjønnsuttrykk, og maskulinitetens utvikling sidestilles med maskulinitetstap. Dette bidrar til å låse mansrollen og begrense menns handlingsrom.

«Fler män måste utmana destruktiva normer för maskulinitet. Vi måste bistå med strategier, uppmana till handling och visa hur jämställdhet gynnar männen själva.»

ANNA LINDQVIST

/ SVERIGE /

är biträdande kanslichef i Män för jämställdhet. Män för Jämställdhet är en ideell och politiskt obunden riksorganisation som verkar för jämställdhet och mot våld - för kvinnors, för barns och för mäns skull. Vi sätter fokus på samhälleliga och sociala manlighetsnormer och -ideal, och hur dessa påverkar människor och samhälle.

VELFERDSSTATENS ANSVAR

– INNLEGG AV AHMAD GHANIZADEH

AHMAD GHANIZADEH

/ NORGE /

er statssekretær i Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet. Han er utdannet jurist og har mange års erfaring fra statsforvaltningen som førstekonsulent, prosjektleder, underdirektør og avdelingsdirektør i henholdsvis Sosial- og helsedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

EKSTREME HOLDNINGER OG EKSTREME HANDLINGER

Først vil jeg si noe om ekstreme holdninger, som i Norge kan knyttes til terrorhandlingene i fjor sommer. 22. juli 2011 ble det uvirkelige virkelighet i Norge. Debattene om hva som skjedde - og hvorfor - har vært mange. De kommer til å fortsette i mange år framover. Og vi skal tørre å ta dem. En terrorist skal ikke lykkes i å ødelegge grunnleggende verdier i vårt samfunn, som åpenhet, mangfold, likeverd og likestilling mellom kvinner og menn. 22. juli kommisjonen (NOU 2012:14) gir en omfattende beskrivelse av trusselbildet i Norge og andre land. Den viser at ekstreme synspunkter i økende grad har vært en del av det offentlige ordskiftet.

ANSVAR FOR Å MOTARBEIDE

De ekstreme gruppene i Norge er ikke så store, men de driver aktivt rekrutteringsarbeid. Gruppene har et positivt syn på vold som virkemiddel. Islamhatet vokser på nettet og den såkalte Eurabia-litteraturen, som argumenterer for at arabere/muslimer øker sin innflytelse, vokser i omfang.

Disse kreftene må bekjempes. Og vi må alle diskutere hvordan de best kan bekjempes. Jeg som politiker har et ansvar. Enkeltindivider og samfunnsaktører har også et ansvar i denne frihetskampen.

Helt grunnleggende er kriminalitetsforebyggende arbeid. Det er avgjørende at vi hindrer rekruttering til disse miljøene. Det mest effektive for å hindre kriminalitet er å utvikle gode sosioøkonomiske forhold. Det vil si et samfunn som sikrer utdanning, deltakelse i arbeidsliv og samfunnsliv, og velferdsordninger som treffer når det oppstår problemer. Et rettferdig samfunn med små sosiale og økonomiske forskjeller, legger et viktig grunnlag for fellesskapet.

HINDRE FRAFALL OG MARGINALISERING

Det store frafallet blant unge gutter fra videregående opplæring er en kilde til bekymring. I andre land skaper økonomisk krise og vedvarende arbeidsledighet blant ungdom uro. Marginaliserte grupper er ekstra utsatt for å utvikle hatefullt tankegods, og dermed rekruttert til kriminalitet og ekstreme miljøer.

Hat mot etniske minoriteter og antifeminisme går ofte hånd i hånd – da inngår antifeminisme i en ekstrem ideologi.

LIKESTILLINGSMOTSTAND INTERNASJONALT

Men vi ser at det er motstand mot likestilling og kvinners rettigheter på mange arenaer. Det er snart 20 år siden FN gjennomførte sin fjerde kvinnekonferanse i Beijing. Handlingsplanen som da ble vedtatt var og er et banebrytende dokument. Den går langt i å sikre kvinners rettigheter, også på områder som reproduktive rettigheter (prevensjon og seksualitet) og frihet fra vold. 20 år etter er det mange som advarer mot en ny FN-konferanse. Mange sterke og konservative krefter mener nemlig at Beijing-avtalen gikk for langt. Internasjonalt ser vi i mer liberale miljøer en manglende tiltro til at verdens regjeringer vil holde fast ved tidligere avtaler.

Særlig spørsmål som berører kvinners rett til å bestemme over egen kropp og seksualitet er kontroversielle. Senest under FNs konferanse om bærekraftig utvikling i Rio i sommer ble dette satt under press. Resultatet ble et svakt sluttokument. Dette er en ulykksalig utvikling som med all tydelighet viser at vi ikke skal ta fremskrittet som en selvfølge. Kvinners rettigheter og like muligheter møter aktiv motstand med henvisning til tradisjoner, religioner og kulturer.

HAR LIKESTILLINGEN GÅTT FOR LANGT?

Vi ser også i Norge og ellers i Norden en debatt om likestillingen har gått for langt. Det er de som hevder at likestillingen går på bekostning av menn. Vi andre mener at likestillingen har vært bra, både for kvinner og menn. Menns rolle er utvidet, ikke innsnevret. Menn har ikke lenger eneansvaret som forsørgere, de har mer kontakt med sine egne barn og har fått et større sosialt spillerom.

Denne debatten må vi tørre å ta! Dersom vi ikke tar synspunktene fra menn som opplever å være likestillingens tapere på alvor, risikerer vi at antifeministene får økt tilslutning. Dette seminaret er viktig. Jeg ser frem til at vi kan ta debatten om menn som opplever at de kommer dårligere ut i et mer likestilt samfunn. Vi trenger å forstå bakgrunnen for at fiendtligheten og antifeminismen oppstår. Vi trenger kunnskap. Bare gjennom å forstå kan vi utvikle gode tiltak.

FORDOMMER OG DEBATT

Innenfor rammen av menneskerettigheter og demokratiske prinsipper skal mangfoldet utvikle seg, med rom for tolking og verdikonflikter. Uenighet og konflikt er nødvendige elementer i et demokratisk samfunn. Vi må bekjempe fordommer. Fordommer bygger helst på feil informasjon og skaper motsetninger og holdninger om «oss og de andre». Men vi kan ikke «forstå» bort problemet. Det skal være rom for å kritisere og motarbeide tankegods og handlinger som strider mot våre felles demokratiske verdier.

«Menn som opplever at de ikke passer inn i mainstream-samfunnet, kan søke tilbake til en tradisjonell maskulinitet.»

SØREN LERCHE

/ DANMARK /

er proktleder på Grundtvigs Højskole. Han har arrangert seminarer om bandekriminalitet og radikaliserings i 2008, 2009, 2010 og 2011. Lerche er en del af EU kommissionens Radicalisation Awareness Network som har fokus på first-line practitioners.

ER DET MENN SOM ER PROBLEMET?

– INNLEGG AV ARE SAASTAD

ARE SAASTAD

/ NORGE /

er daglig leder ved Reform – ressurscenter for menn. Han er utdannet hjelpepleier i psykiatrien, og har tidligere jobbet på sykehus i Oslo. Han har også deltatt i den norske samfunnsdebatten i mange år.

ANTIFEMINISME I NORDEN

Dette seminaret er viktig for å forstå. Forstå hvorfor en liten minoritet av menn ikke føler seg hjemme i det likestilte, multikulturelle samfunnet. Forstå hva som skal til for å møte denne minoriteten og forhindre at uenighet fører til hat og vold. Forstå hvorfor en liten gruppe i denne lille minoriteten ikke viker unna for drap i sin protest.

Antifeministiske holdninger har fått økt fokus i de nordiske landene de siste årene. Noen hendelser har bidratt spesielt til dette. I Norge viste bombeattentatet og de grusomme drapene på Utøya 22. juli i fjor et fenomen vi hittil har oversett. Vi vet i dag at gjerningsmannen var drevet av en sterk antifeministisk og fremmedfiendtlig ideologi. I Finland har ved flere tilfeller unge menn skutt vilt rundt seg på skoler. Det har forferdet oss, og gitt forskerne tydelige argumenter for at det finnes en sammenheng mellom visse maskulinitetsidealer og ekstremt voldsbruk. I Sverige har framveksten av et sterkt nasjonalistisk parti ført med seg en sterkt kjønnskonservativ, reaksjonær retorikk. På Island har offentlige kjente personer frontet klare antifeministiske holdninger. I Danmark har vi over lang tid hatt et hardt offentlig ordskifte både om innvandring og om kjønn og likestilling.

FÅ, MEN VOLDSOMME

Antifeminisme er ingen breddebevegelse. Tallene viser at det er svært få menn som ikke slutter opp om det som kan kalles likestillingens kjerneverdier. De aller fleste menn er glade for likestillingen, fordi den har gjort både kvinners og deres egne liv bedre.

Det finnes få ekstremister, men konsekvensene av handlingene deres kan være enorme. Ikke-fysisk vold er langt vanligere enn fysisk. Trakassering og trusler mot navngitte

enkeltpersoner, bevegelser og politiske partier som fremmer likestilling og feminisme, må bekjempes.

ANTIFEMINISME ELLER LIKESTILLINGSKRITIKK?

I vår iver etter å forebygge backlash mot feminisme og likestilling, må vi imidlertid ikke sette alle som snakker om menn og likestilling i samme kategori som de som mener kvinner skal tilbake til kjøkkenbenken.

Etter vårens terrorrettssak har sammenhengen mellom fremmedfiendtlighet og antifeminisme blitt grundig undersøkt. Forskere som Mattias Gardell har vist at motstand mot «feminisering av staten» og ønsket om kontroll av kvinners reproduksjon står sentralt i høyreekstremisters tankegang. Det antifeministiske tankegodset deles, interessant nok, av islamske ekstremister, som oppviser et lignende syn på kvinners rolle som sine høyreekstreme meningsmotstandere.

Selverklærte «Men's Rights Activists», som den norske bloggeren Eivind Berge, må også beskrives som antifeminister. Berge og hans meningsfeller ønsker å frata kvinner retten til sin egen kropp, og hevder at voldtektslover er en bevisst strategi for å undertrykke menn. «Men's Rights Activists» ønsker rett til det de anser for å være kvinners «naturlige» underordning. Inn i kategorien «antifeminister» bør også menn som trakkasserer, sjikanerer og truer kvinnelige debattanter og feminister over internett. Vi kan også inkludere menn som debatterer likestilling gjennom usakelige og aggressive ytringer.

MENN MÅ MED

Likestilling handler om å gi kvinner og menn like muligheter i samfunnet. Da må vi åpne

for at menn også kan oppleve utfordringer, ikke minst som et resultat av en snevver manssrolle. Dersom vi ikke åpner for at likestilling skal løse opp rammene for begge kjønn, risikerer vi ikke bare en falsk polarisering av likestillingsdebatten, men også snevrere grenser for feminismen. Den tyske antifeministeksperten Hinrich Rosenbrock hevder at antifeminister reagerer mot en feminisme de oppfatter som monolitisk, homogen, mannsfiendtlig og mektig. Dersom vi som jobber for likestilling vifter med «antifeminist»-flagget hver gang det blir nevnt at menn kan ha utfordringer, bør vi forstå hvorfor det kan være lett å oppfatte oss slik.¹

Sist men ikke minst vil vi ha alle med i arbeidet for et likestilt, inkluderende, multikulturelt samfunn. Det å motarbeide antifeminisme handler derfor om mye mer enn å få antifeminister til å være stille og ikke lage bråk. Det handler om å sørge for at ingen, heller ikke menn, blir stående utenfor det store fellesskapet.

«DET ER SVÆRT FÅ MENN SOM IKKE SLUTTER OPP OM DET SOM KAN KALLES LIKESTILLINGENS KJERNEVERDIER»

«Some of the father's rights groups have a strong antifeminist attitude and by that can be seen as one of the most anti-women social movements».

KATARZYNA WOJNICKA

/ TYSKLAND /

is a PhD candidate at Jagiellonian University in Kraków, Poland and a researcher in Dissens in Berlin, Germany, where she is currently working on a project called «Study on the role of men in gender equality». Her PhD thesis is dedicated to men's social movements in Poland, and her engagement with xenophobia and antifeminism has been connected to this topic.

ANTIFEMINISM OCH XENOFABI

– EN INTRODUKTION AV MATTIAS GARDELL

MATTIAS GARDELL

/ SVERIGE /

innehar Nathan Söderblomprofessuren i jämförande religionsvetenskap vid Uppsala universitet. Hans forskning rör sig i spänningsfältet religion och politik, rasism och genus. Bland Gardells tidigare projekt återfinns en studie av svart nationalistisk islam i Förenta staterna, vitmaktvärldens religiösa dimensioner, en jämförande studie av svart och vit religiös rasism, krigarideal och islamofobi. Gardell arbetar med en studie av den militant antimuslimska miljön, antifeminism och kulturkonserveratism. Han bidrar med en inblick i konvergensen mellan xenofobi (särskilt den antimuslimska miljön) och antifeminism, och teoretiska perspektiv kring den manliga oro som kommer till uttryck då den vite, heterosexuella mannens position som samhällets norm destabiliserats.

KVINNODRÅP PÅ UTØYA

Den 22 juli 2011 bevittnade vi den värsta antimuslimska motiverade massakern utanför Balkan i post-Holocaustens Europa. Majoriteten av de mördade – 41 av 77 – var kvinnor, de flesta av dem unga och dödade på nära håll. Att flertalet offer var kvinnor var knappast en tillfällighet. «Den kanske viktigaste insikten är att så många av våra kvinnor är förrädare», skrev förövaren, Anders Behring Breivik i sitt kompendium 2083 som mejlades ut till drygt tusen utvalda mottagare i de antimuslimska och ultranationalistiska nätverken timmarna innan attackerna. «Det är måhända inte ett genomtänkt förräderi, eftersom våra kvinnor endast tänker och handlar i enlighet med hur naturen skapat dem». Breivik vidgår att det låter sexistiskt, «men naturen i sig är sexistisk och man kan inte bryta mot primära naturlagar».

TERRORISTENS IDÉVÄRLD

Granskar vi de politiska motiv som Breivik redovisar i sitt kompendium framgår att han var influerad av ett antal idétraditioner som cirkulerar i vår samtids politiska geografi: den islamofobiska, den kulturkonservert nationalistiska och den antifeministiska till vilka han sammanförde valda element ur vitmaktideologi, högerkristen – främst amerikansk evangelikal teologi – och tempelriddartraditionen; allt inramat av ett utpräglat romantiskt manligt krigarideal. Breivik ser sig som en taper riddare som offrat sitt liv i kampen för ett pånyttfött monokulturellt Europa som renat från den inre fiendens – kulturmarxisters och feministers – korrupperande inverkan skall resa sig ur förnedringen för att förjaga den yttre fienden, identifierad som islam och muslimer. Det spektakulära våld han utöste den 22 juli var ett performativt språk som avsåg skapa det heroiska avantgard av nationalistiska krigare han hänvisade till i sitt kompendium och vars uppgift det är utmana – och ytterst besegra – idén om jämlikhet och

alla människors lika värde till förmån för en samhällsmodell som baseras på den hierarki Breivik ser som naturens ordning, enligt vilken stark styr över svag, rik över fattig, vit över brun, man över kvinna.

Attentaten mot regeringskvarteret i Oslo och massakern på Utøya skrev in sig i en tradition av politiskt motiverat våld mot vänsterungdomar och feminister men var likväl enastående på grund av dess omfattning – och här var Breivik explicit i sin önskan att sätta en ny standard för andra att söka efterfölja. Däremot är Breivik knappast ensam om sin politiska idévärld, som i många, om än inte alla, avseenden känns oroväckande bekanta.

TERRORISTENS ANTIFEMINISM

Antifeminism betecknar en ideologi eller teori som är parasitär i förhållande till en tänkt eller föreställd «feminism» som den mobiliserar mot. Det vill säga det är en ideologi eller teori som livnär sig på och är beroende av vissa ideologier, teorier och perspektiv som den definierar som «feministiska». Den kritiserar samtidigt dessa perspektiv, teorier och ideologier, eller förnekar deras giltighet. I linje med de flesta anti-ismer – som exempelvis antirasism, antikolonialism eller antikapitalism – angriper antifeminismen en ideologi eller social ordning som anses förtryckande, vilket möjliggör för anti-ismens anhängare att positionera sig själva som emancipatoriska. Antifeminister måste därför antingen utropa sig själva till den verkliga frihetens eller jämlikhetens banerförare samtidigt som de upphöjer motståndarens ideologi till statsbärande hegemoni (vilket är svårt, men kännetecknande för de sk jämställdisterna), eller anta en mer renodlat konservativ position genom att göra sig till röst för den traditionella, naturliga, ordningen, som då uppfattas som hotad, rubbad eller vänd på huvudet.

Gemensamt för båda hållningar är vanligen en könsessentialistisk uppfattning enligt vilken kön är produkter av natur och/eller Gud, snarare än sociala konstruktioner och diskursiva produkter, vilket innebär att män och kvinnor uppfattas som ontologiskt distinkta. Män är på vissa bestämda sätt, kvinnor på vissa andra bestämda sätt. Män är från Mars och kvinnor från Venus, låt pojkar vara pojkar och flickor vara flickor. Denna naturens bekönade ordning framställs vanligen som komplementär och grunden för social harmoni antas vila på bibehållandet av den jämvikt man föreställer sig given av Gud eller biologi. Den bekönade ordningen behöver inte vara hierarkisk, rent teoretiskt, även om ideologier som utgår från devisen «åtskild men jämlik» tenderar att bli det i praktiken.

ANTIFEMINISMENS IDÉHISTORIA

Idéhistoriskt går antifeminismen tillbaka till motståndet mot den första kvinnosaksrörelsen med dess kamp för kvinnlig rösträtt och sociala reformer. Även om antisuffragetterna också kunde återfinnas bland socialister och anarkister, som höll suffragetterrörelsen för reformistisk, i avsaknad av ett klassperspektiv och inte såg poängen i att kvinnor skulle söka privilegier i ett system som i grunden var orättfärdigt, var den tidiga antifeminismen vanligare förbunden med konservativa ståndpunkter, där suffragetterna framställdes som rabiata manshatare vars politiska program skulle göra såväl män som kvinnor och barn olyckliga genom att vända sig mot naturens ordning på det att män blev feminiserade och kvinnor maskuliniserade och barnen förvirrade och otrygga. Den essentialiserade könsdikotomin blev central i de fascistiska projekt som växte fram under 1900-talets första årtionden. Dess pompösa idealisering av manlig virilitet och kvinnlig fruktbarhet var en förutsättning för den nationella pånyttfödelsen, även om vi här också kan finna en spänning mellan en mer borger-

lig ordning-och-reda nazism som framhöll den hårt arbetande odalbonden och hans skötsamma fru och välordnade barn, och en mer bärsärkarorienterad nazism med dess homosociala manskult spunnen kring krigiska mannaförbund.

Islamofobi är ingen fobi. Suffixet syftar inte på enskilda individers irrationella rädslor för sådant som inte är så farligt och har heller inget med islamkritik att göra – vilket kan vara viktigt att påpeka i dessa dagar då antimuslimers självbenämning som islamkritiker vunnit visst insteg i media. Termen islamofobi är en benämning på historiskt, socialt, kulturellt och politiskt reproducerade fördomar om, aversioner mot och diskriminering av muslimer, som representanter för ett föreställt och negativt laddat kollektiv. Islamofobi bygger på ett essentialistiskt skillnadstänkande spunnet kring «kultur» och «religion», enligt vilken kultur och religion framställs som välavgränsade monolitiska enheter som utövar ett bestämmande inflytande över hur de som associeras till en viss kultur eller religion tänker och agerar, hur de «är» som människor, vilket kommer oss till mötes varje gång vi hör berättelser om «hur kurder är» eller «hur muslimer är».

Även om muslimer inte utgör en ras, fungerar islamofobi som en rasism, om man med rasism förstår ett system för utestängning och upptagning som vilar på tre sammanflätade element: 1) en kunskapsdoktrin om skillnad, 2) en tro på föreställda kollektiva gemenskaper och 3) en uppsättning administrativa tekniker för att kontrollera människoflöden, sortera invånare och fördela status och möjligheter. Då idén om biologisk «ras» under efterkrigstiden successivt kom att detroniseras som vetenskaplig sanning och legitim politisk utgångspunkt för hantering av skillnad, kunde rasismens teori och praktik fortleva genom att kultur och religion ersatte biolo-

gisk ras som utgångspunkt för hantering av skillnad, som ett sätt att sortera människor och fördela privilegier, dvs en rasism utan raser, det forskare som Etienne Balibar och andra försökt fånga in med termer som kulturrasism, systemimmanent rasism, strukturell rasism eller etnotism. Om rasister förr oroade sig för rasblandning, bekymrar man sig nu för multikulturalism – men det är samma strävan efter renhet och homogenitet som formuleras i kulturrasisters politiska vision om det goda enhetssamhället där social harmoni tänkes vila på likhet snarare än mångfald.

IDÉN MULTIKULTURALISMENS MISSLYCKANDE

Idén att multikulturalismen har misslyckats ekar i våra länder och tycks genom upprepningens logik ha gjort insteg i kategorin vedertagen visdom. Trots att termen i sig sällan preciseras kan den tas fram som förklaring till allehanda problem. Det viktiga tycks inte vara att man vet var det är så länge man är emot. Kritiken av multikulturalismen har gett nya möjligheter att vädra främlingsfientliga åsikter, med en särskild fokus på muslimer vilka framställs som eviga främlingar, oberoende av medborgarskap och oberoende av om de fötts här också till föräldrar som fötts här. Trots att kritiken mot multikulturalismen ständigt upprepas förbinds den diskursivt med utsagan att multikulturalismen inte får kritiseras, då den sägs effektivt tystas av «politisk korrekthet». Denna termen benämner i islamofobisk och antifeministisk diskurs ett tänkt disciplinärt instrument varigenom varje person som aspirerar på en position inom media, akademien eller politiken tvingas undertrycka det som påstås vara faktiskt korrekt, men politiskt inkorrekt (skillnad mellan kön och kulturer är av naturen givna) till förmån för det som påstås vara politiskt korrekt, men faktiskt inkorrekt (att könen och kulturen är jämlika). Här förenas således den

antimuslimska och antifeministiska miljön i föreställningen att den sanning de förfäktar på något sätt skulle vara stigmatiserad och tabuerad, vilket gör dem själva till «sanningsägare» och «fritänkare» (vilket fått dem att finna varandra, som ex i Ingrid Carlqvists Tryckfrihetssällskapet och dess organ Dispatch International som nu delas ut med Sverigedemokraternas tidning SD-Kuriren).

Både islamofobisk och antifeministisk diskurs utgår således från att det finns en verklig verklighet där fakta är fakta och sanningar universella och har svårt att finna sig till rätta i en värld där verkligheten är relativ och fakta och sanning partikulära, preliminära, förändringsbara och kontextbundna. Frustrationen över relativismen får politisk konkretion i den oro och ilska vita, heterosexuella män från medelklass och utbildad arbetarklass som bär upp de främlingsfientliga och antifeministiska miljöerna ger uttryck för inför insikten att de själva inte längre utgör den självklara normen. De anser att de har bestämda födelseprivilegier som nu tas ifrån dem av (oklart definierade) makthavare som sägs premiera varje hand avvikelse och minoritet på deras bekostnad.

De politiska miljöer som befolkas av dessa män, men också kvinnor, som tycker att de kommer från de familjer som byggt upp det land som nu tas ifrån dem – en upplevelse som i sig förstärks genom den pågående omförhandlingen av nationalstatens betydelse och konstruktionen av Europa som en ny politisk gemenskap – benämns ofta «extremhöger», vilket leder analysen i fel riktning och gör det svårt att förklara varför röda väljardistrikt plötsligt blir bruna. I likhet med de fascistiska och nationalsocialistiska rörelser som växte fram under tidigt 1900-tal bör de istället ses som auktoritära centristiska projekt vars agenda kan inrymma krav både från höger (nation, tradition, lag-och-ordning)

och vänster (pensioner, välfärd, kvinnofrid), som exempelvis hos Sverigedemokraterna med dess folkhemsnostalgiska längtan till ett 1950-tal, hemmafruarnas årtionde då det varken fanns kriminalitet, muslimer, Prideparader eller högröstade feminister i våra länder.

DEN NYA FASCISMEN

Den nya fascismen – där ny markerar att de sällan kommer utklädda som Hollywoodnazister utan snarare i kostym som anständiga medborgare och gärna talar om muslimer istället för judar som nationens cancer – närs av utbredningen av det postpolitiska tillståndet efter det Kalla krigets slut. Den fria världens seger över kommunismen medförde en världsvid expansion för det marknadsekonomiska systemet till vilket det inte längre finns något tydligt eller trovärdigt alternativ. Det pågår inte längre någon konflikt mellan olika system, politiken rör inte längre de grundläggande frågorna om villkoren för den mänskliga existensen. Höger och vänster har reducerats till varianter på ett tema, inomsystemiska justeringar i en värld där politik blivit förvaltningsteknologi och det politiska valet reducerats till en fråga om vem som är den bästa administratören av en ordning som är naturens. Detta postpolitiska tillstånd innebär inte ideologiernas död utan betecknar en värld där den marknadsekonomiska ideologin nått en hegemonisk ställning i en sådan grad att dess ordning på allvar förväxlas med tingens givna ordning och dess grundläggande ideologiska postulat befinner sig bortom ifrågasättande. En naturlig ordning har inte politiska fiender, endast moraliska fiender och det är ingen tillfällighet att vi upplevt ett globalt krig mot terror, framställt som civilisationens krig mot ondskan. Detta tycks gynna en kulturalisering av politiken där problemens rot fästs vid konstruerade kulturella andra, som personifierade moraliska fiender till systemet (muslimer, främlingar, feminist-

«Antifeministerna får helt enkelt finna sig i att genusvetenskapen är ordentligt etablerad och här för att stanna».

LARS JALMERT

/ SVERIGE /

är professor emeritus i pedagogik, gender researcher och psykolog. Han har arbetat med genderfrågor och jämställdhetsfrågor sedan mitten av 1970-talet. Jalmert genomförde en av världens första vetenskapliga studier av den moderna mannen i början av 1980-talet. Han sitter idag i styrelsen för Män för jämställdhet, i styrelsen för Kvinna till kvinna och är ordförande i styrelsen för webbtidningen Feministiskt Perspektiv.

häxor), vilket också bjuder in lösningar i termer av att begränsa eller undanröja de kulturaliserade andras närvaro och inflytande. Det var förmodligen så att närheten till Sovjetunionen tillät de skandinaviska socialdemokratierna att utveckla en kapitalism med ett vänligt ansikte där välfärd och jämlikhet inte förutsatte en kommunistisk revolution. Med hotet från Sovjet undanröjt tycks vänstern hamnat i ett tillstånd av akut förvirring och rörde sig mot mitten, samtidigt som den tidigare högern gjorde detsamma. När det svenska högerpartiet Moderaterna omvandlades till det Nya arbetarpartiet hade de svenska socialdemokraterna kunnat stämpla «originalet» på sina affischer, men anammade istället moderaternas nyliberala agenda med avregleringar och utförsäljning av allmännyttan till privata företag för utbildning, vård och omsorg och där dess nya partiprogram symptomatiskt nog kallas «affärsplan». Samlingen i mitten där väljarna inte längre erbjuds ett val mellan meningsfulla alternativ har medfört en öppning för de främlingsfientliga partierna. För det första kan de med viss trovärdighet anföra att alla andra partier säger samma sak och att endast de själva representerar något annat än dessa gammelpartier som spelat ut sin roll. För det andra återför de antagonismen i politiken, med en tydlig bodelning mellan vänner och fiender och för det tredje innebär detta att de bjuder tillbaka passioner på den politiska arena som blivit blodsfattig i det postpolitiska tillståndet.

IDÉN OM FOLKET

När produktionen av det gemensamma inte längre kunde uttryckas i termer av en gemensam välfärd, har vi kunnat iakttä en förskjutning i riktning mot att producera det gemensamma i termer av ett gemensamt kulturarv och gemensamma värderingar, vilket stärkt de främlingsfientliga och antife-ministiska krafternas nationalistiska agenda. Nationalism erbjuder en privilegierad arena

för organiserad njutning genom de myter som upphöjer den egna nationen som föreställd gemenskap samtidigt som det ger tillfälle att uttrycka aggression mot de andra, de som är här, men inte är hemma här, det fåtal som står i vägen för visionen om nationens enhet och renhet. Det sägs ofta att de nya populistiska nationalistpartierna befolkas av arga unga män, medan företrädare för dessa partier säger att de inte närs av hat utan av kärlek till den egna nationen. Båda bilder är korrekta. Ur ett psykoanalytiskt perspektiv kan man säga att nationalismen skapar gemenskapsband genom att mobilisera eros, kärlekens libidinala drifter som investeras i en gemensam identitet. Detta «vi» kan inte skapas utan att sättas i motsättning till ett utpekat «de» mot vilka aggressioner kan kanaliseras. Detta «vi» kan omfatta också stora mängder människor under förutsättning att några lämnas kvar som objekt för aggressionsdriftens yttringar. Man behöver i de miljöer vi här talar om inte enbart fokusera på en snäv nationalism som svenskhet eller norskhet som ett objekt för gemensam identifikation utan kan förbinda det svenska och norska med vidgade föreställda gemenskaper som Europa eller Västvärlden – under förutsättning att det blir några kvar som objekt för aggression och uteslutning, exempelvis muslimer – som trots att islam varit en av Europas många religioner i närmare 1400 år kan framställas om främmande för Europa och Väst.

I idén om folket vilar folk mordets frö. Ur denna häxbrygd av passion, uppdämd frustration, eros och aggression, kan antagonismen mellan det nationella vi och de andra lätt utvecklas i predatorisk riktning.

EUROPA PÅ DEKIS

Allvaret förstärks av att Europa tycks vara en kontinent på dekis. Det är inte i Europa som det finns framtidstro, dynamiska ekonomiska

centra, det är inte här de högsta skyskraporna eller den mest moderna snabbtågstrafiken byggs – det är i den tidigare koloniserade världen – i Brasilien, Indien, Angola, Sydostasien, Kina. Efter 500 år av kolonial expansion har européer vant sig vid tanken på den europeiska, västerländska, vita civilisationen som världssamfundets ledande civilisation. Om Eurozonskrisen fortsätter och de politiska och ekonomiska eliterna inte kommer på någon annan lösning än att sälja länderna och de prestigefulla industrierna till Kina, och om vänstern inte kommer ur sin förvirring och förmår formulera ett trovärdigt alternativ, skapas det då inte en öppning för de nya fascisterna att vinna gehör för deras vision om ett pånyttfött Europa som renat från inre fiender – kulturmarxister, feminister, främlingar – genom krigets stålbad reser sig ur sin förnedring för att återta sin av Gud eller natur givna position av ärofylld storhet?

[Ta exempelvis den tyska diskursen. Fram till år 2000 var blodsprincipen förhärskande i produktionen av tyskhet. Med den nya medborgarskapslagen kunde gästarbetare söka medborgarskap efter åtta år och deras barn när de fyllt 18. Redan tio år senare, 2010, förkunnade Angela Merkl att multikulturalismen misslyckats och framhöll vikten av «tyska värderingar» och tysk Leitkultur – begrundade förbindelsen mellan Herrenvolk och Leitkultur]

Det innebär inte att höger och vänster spelat ut sin roll som ibland påstås. Höger och vänster är ännu viktigt för att förstå skillnader i synen på ekonomi, fördelningspolitik, jämlikhet. Däremot uppfattar jag den enkla höger-vänsterskalan som en otillräcklig karta över samtidens politiska landskap och föreslår att vi istället bör tänka oss en tredimensionell modell där höger-vänsterskalan kompletteras med en axel mellan polerna centralism och decentralism och en tredje

dimension mellan polerna monokultur och mångkultur. De rörelser vi talar om här befinner sig i allmänhet i mitten på höger-vänsterskalan, de är utpräglade monokulturalister men skiljer sig sinsemellan i frågan om centralism-decentralism, där vissa vill ha en stark stat och andra se lokala folkomröstningar, regionala lösningar, eller separatistiska projekt.

«When there is less competition in the hierarchy of men, there seems to be more concern about the power of the woman in public spaces».

ÁRDIS INGVARSDOTTIR

/ ISLAND /

is a postgraduate student in anthropology. Her research concerns how men in mixed-race relationships are negotiating their gender roles when acting as fathers in the society of their partners. She has previously worked as a kindergarten teacher for about 20 years. Ingvarsdóttir is currently doing a student training in Athens working for Network for the Support of Immigrants and Refugees.

ANTIFEMINISM OCH MASKULINITET

– MANLIGA IDEAL INOM HÖGERRADIKAL POPULISM I NORDEN
AV OV CRISTIAN NOROCEL

OV CRISTIAN NOROCEL

/ FINLAND /

är doktorand i statsvetenskap vid Helsingfors universitet samt gästdoktorand vid Stockholms universitet. Hans forskning bygger på feministiska, queera, foucauldianska samt intersektionella ideer. Norocel har tidigare publicerat artiklar om nation, nationalism och xenofobi och konstruerandet av maskuliniteter i dessa sammanhang i Europa (Finland, Rumänien, Ryssland och Sverige). I sitt nuvarande forskningsprojekt analyserar han konstruerandet av högerradikala maskuliniteter i Europa från et feministiskt perspektiv.

ANTIFEMINISTISKA PÅHOPP

Antifeminismen, särskilt den som framförs i högerradikala och konservativa miljöer, har blivit ett alltmer framträdande fenomen i Norden under senaste tiden. Idag möts kvinnor och män som för fram en feministisk agenda i den offentliga debatten inte bara med kritik av sina motståndare. Det har blivit allt vanligare med påhopp (i denna kategori kan nämnas kommentarer och benämningar så som «feminismen har gått för långt», «ekovänster feminist», «dold feminist agenda», «feministernas kidnappning av staten» samt mer radikala benämningar så som «feministrabiati», «feminist fundamentalism», «feministisk hjärntvätt», eller även «(feminist)hora» och «feminist förrädare»ⁱⁱ) samt direkta hänvisningar till våld och även dråp. Dessa kan variera från grova personliga angrepp i kommentarfälten på olika webbplatser där anonyma internetanvändare hotfullt uttrycker sin vilja att «våldta» eller «spöa» någon, till särskilda Facebook-sidor som är grundade för att samla under samma tak alla som vill «spöa»/«våldta»/«mörda» olika offentliga personer som uttalat sitt stöd till feminismen. Det finns också webbplatser och så kallade webb-communities som uppmannar sina medlemmar att beskriva hur de skulle behandla en sådan «feminist». Samtidigt, märkligt nog, hävdar de som uttalat sin antifeminism på detta sätt att deras åsikter inte tillåts i den offentliga debatten, att medierna tystnar ner deras röster och att ingen sådan «feminist» vågar «ta debatten» just med dem.

ANTIFEMINISM OCH JÄMSTÄLLDHET

Varför händer detta i Norden nu? Den nordiska modellen för en välfärdsstat har sedan längre inkommererat ett tydligt jämställdhetsprojektⁱⁱⁱ, där kvinnor och män skulle arbeta sida vid sida och få samma lön för samma arbete, bilda en familj i en trygg miljö och skaffa barn som både kvinnor och män jäm-

likt skulle kunna ta hand om. Detta har varit en grundläggande aspekt i den nordiska modellen. Trots detta är feministiska aktivister, forskare och politiker eniga om att det finns mycket kvar att göra för jämställdheten, som till exempel:

Glastaket finns kvar inom många mansdominerade områden (så som den privata sektorn, politiken, osv.). Det talas ofta om att när kvinnorna har lyckats ta sig in, så förlorar området sin betydelse i den större samhällsliga maktstrukturen (det så-kallade «women in, power out» fenomenet). Kvinnor tjänar mindre än män, och kvinnor är överrepresenterade inom områden som kännetecknas av dåliga anställningsvillkor, låga löner och generell otrygghet. Våld inom nära relationer är ett förekommande problem och det är mestadels kvinnor som drabbas.

NYLIBERALISM OCH VÄSTVÄRLDENS OMVÄLTNINGAR

Detta bör ses mot bakgrunden av de djupa samhällsliga och politiska omvandlingar som västvärlden har genomgått med anledning av nyliberalismens frammarsch sedan 1990-talet. Enligt flera forskare har det vinstdrivna tänkandet fått företräde och betoningen har flyttats mot konkurrenskraftig individualism, effektivitet, rationalitet och självkontroll^{iv}. Staten har allt mer avstått från sitt tidigare samhällsansvar och i denna kontext har «det sociala ansvaret ökat någon annanstans»^v – i synnerhet har detta (återigen) blivit kärnfamiljens ansvar enligt den nya högerinriktade politiska agendan. Det nyliberala frihetsidealet har således satt individen i fokus och förvandlat henne till en vara i samtidens konsumtionssamhälle. Den centrala positionen i samhället som detta ideal har intagit har gynnat vissa sociala rörelser vars agenda särskilt omfattar sexuell frihet och tolerans. Med andra ord har nyliberalismen «utgjort en grogrund för motsägelsefulla politiska tren-

der – konservatism och motstånd – om äktenskap, skilsmässa, genusrelationer, homosexualitet och familjeliv.»^{vi}

Andra forskare har betonat att dessa processer sker samtidigt med en förstärkning av den nationella identiteten bland majoritetsbefolkningen i de olika nordiska länderna kring grundläggande värderingar så som demokrati, jämställdhet, individuell autonomi, sexuell frihet. Trots detta vilar denna identitet på en nostalgisk föreställning om nationen som en heterosexuell familj från 1950-talet där män och kvinnor är tillskrivna fasta och komplementära identiteter^{vii}. Dessutom kontrasteras den nationella identiteten mot den invandrade Andre, som indirekt anses representeras av icke-vita personer med utomeuropeisk bakgrund och som generaliseras med benämningen «muslimer»^{viii}.

URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR

Någon allmänt vedertagen och omfattande listning över vilka högerradikala aktörer som kan definieras som antifeministiska finns inte. Vid första ögonkastet verkar de som vädrar sin antifeminism i offentligheten vara en diffus och heterogen skara^{ix} som i stort består av:

Folkvalda parlamentariker som oftast representerar partier med ett uttalat invandringskritiskt och värdekonserverativt program, som i forskning benämns som «högerradikala populistiska partier»^x.

Olika grupperingar som samlar individer med en mer eller mindre strukturerad agenda som aktivt använder sig av moderna teknologier för att «säga sanningen som ingen annan vågar säga», och «driva debatten»;

Enstaka individer som under uppmuntran från de andra ovannämnda aktörerna bestämmer sig för att ta «saker i egna händer»

och bruka våld och på så sätt förverkliga alla hot och påhopp mot feminister som i deras ögon är skyldiga till «västcivilisationens sönderfall».

I föreliggande artikel ligger fokus på att kartlägga det högerradikala populistiska fältet som jag delar in i tre interdependenta flyglar, och att beskriva de olika typerna av antifeminism som möjligen kan förekomma inom dessa miljöer. Sedan presenteras två manliga ideal som författaren har identifierat i sin forskning om maskuliniteter i Norden och särskilt inom det nordiska hörradikal populistiska fältet^{xi}. Det dynamiska sambandet mellan dessa två manliga ideal överlappar de tre ovannämnda flyglarna och kan förklara hur antifeminismen möjligen kan artikuleras inom detta fält.

ANTIFEMINISMEN OCH DET HÖGER-RADIKALA POPULISTISKA FÄLTET

I föreliggande artikel definieras antifeminismen som ett generellt och diffust socio-politiskt motstånd till jämställdhet som kan inrymma varierande attityder till kvinnornas autonoma deltagande i samhället. Dessa antifeministiska attityder vilar på en bokstavsstrogen läsning av traditionella kulturella normer och religiösa texter som betraktar de biologiska skillnaderna mellan könen som en förklaring till att inskränka kvinnors frihet och försärka männens position i samhället. Dessutom representerar antifeminismen en aktiv opposition genom:

Att feminismen anser att kvinnorna har rätt att ta plats i den offentliga sfären (socioekonomiskt och politiskt deltagande som autonoma subjekt).

Att feminismen kräver en omorganisering av den privata sfären (hemmet och familjelivet).

Att feminismen betraktar dessa som grundläggande i ett modernt demokratiskt samhälle^{xii}.

I sin tur är det högerradikala populistiska fältet ett paraplybegrepp som beskriver de grupperingar (så som partier, rörelser, eller även mera diffusa och lösa nätverk) som kännetecknas av:

En nästan auktoritär syn på frågor om lag och ordning (strängare straff förordas) och familjekonstellationer (traditionella könsroller förespråkas inom den patriarkala kärnfamiljens ideal; feminismen motarbetas och

oftast beskrivs den som en fientlig ideologi). En stark välfärdchauvinism (den påstådda ohämmade invandringen framhålls som den största orsaken till de kontinuerliga nedskärningarna i välfärden som till exempel ökningen av de sociala utgifterna, försämrad tillgång till sjukvård och lägre pensioner) som sammankopplas till en restriktiv hållning gällande medborgarskap och medborgarskapliga rättigheter.

Ett populistiskt fokus på majoritetens vilja (de invecklade demokratiska processerna anses vara för byråkratiska och frånvarande från folkets vardagliga behov; istället föreslås det förenklade former som bygger på majoritära beslutfattanderutiner)

Motsätter sig de pågående globaliseringsprocesserna, där globaliseringen och de snabba samhälleliga omvandlingarna verkar ha blivit synonyma för postmaterialistisk libertarianism på individnivå; den traditionella industrins kontinuerliga avveckling och tjänstesektorns dominans inom ekonomin; och förflyttningen av den politiska suveräniteten från nationalstatens ramar till det europeiska planet på politisk nivå^{xiii}.

Beskrivningen ovan varierar kraftigt mellan de olika flyglarna och är i en dynamisk förändring. Det bör understrykas att skillnaderna mellan radikala partier och grupperingar (som verkar inom ramarna för parlamentarisk demokrati och deltar i parlamentariska val i syfte att vina parlamentarisk representativitet och ingå i regeringskoalitioner) och extrema element (som brukar våld och använder sig av odemokratiska medel för att uppnå politiska, ideologiska och religiösa ändamål) är, som andra forskare har visat, oftast svårt att avgöra och det finns många kontaktytor och gråzoner mellan dessa^{xiv}. De berörda flyglarna är:

Den parlamentariska flygeln representeras av partier som anammat en högerradikal populistisk ideologi. Dessa partier verkar ha accepterat, åtminstone i deras offentliga uttalanden, grundreglerna för parlamentarisk demokrati. Deras attityd gentemot feminism och deras uttryck av antifeministiska inställningar kan variera mellan stöd till en symbolisk feminism (s.k. «token feminism», där jämställdhetsproblemen identifieras hos den Andre) och en stark kritik av feminism som vänstervriden ideologi (där problemet är att «feministerna», eller «femokrater» – ett annat namn på kvinn-

or, kvinnliga experter och feminister inom statsbyråkratin – har tagit över välfärdsstaten och har gått för långt med jämställdhetsprojektet och på så sätt håller på att upplösa den nationella gemenskapen. Detta slås oftast samman med feministernas påstådda okritiska attityd till invandringen som anses ligga bakom «misslyckad integration»).

Den utoparlamentariska flygeln representeras av olika grupperingar samlande kring vissa bloggar, bokförlag och dylika, och även utoparlamentariska partier och rörelser som öppet kritiserar de demokratiska beslutsfattandemekanismerna. Dessa grupperingar arbetar för att flytta fram gränserna för vad som kan diskuteras och hur diskussionen kan föras i den offentliga debatten. Motståndet mot feminism är starkt uttalat och deras antifeministiska kritik är sammanvävd med främlingsfientlighet (med sådana nyckelord som «vilseledd feminism», samt «våldtäktsepidemi», «demografisk bomb», osv).

Den extremistiska flygeln består som namnet indikerar av de mest extrema personerna som tar till terroristiska och andra extrema metoder i sin kamp mot feminismen. Det kan i detta sammanhang talas om våldsam antifeminism.

DEN ANTIFEMINISTISKA KAMPEN INOM DET HÖGERRADIKALA POPULISTISKA FÄLTET I NORDEN

Då det gäller vad dessa högerradikala populistiska flyglarna har gemensamt, med tanke på deras antifeministiska attityder, är att de betraktar kvinnans underliv som en offentlig yta där nationella fantasier projiceras. Kvinnokroppen förvandlas därigenom till ett slagsfält som tydligt är kopplat till en idé om majoritetens gemenskap i en nationell familj. Denna är egentligen en replikering av 1950-talets heterosexuella kärnfamilj och dess djupt könsbundna hierarki, där män och maskuliniteter är förknippade med ledarskap och makt, förnuft, styrka och kreativitet, medan kvinnor förknippas med vördnad, irrationalitet, svaghet, och fortplantning, som i en större skala nu omfattar hela landet.

I kampen om kvinnokroppen ligger fokus på kvinnans rättighet till hennes egen kropp (i t.ex. abortfrågan, våld inom nära relationer, o.s.v.), kvinnans position som möjlig föremål för våldtäkt (av den manlige Andre), och kvinnans «naturliga uppgift» att fortplanta familjen och på så sätt nationen (kvinnans frukt-

barhet betraktas som både en tillgång för fortplantningen av den egna etniska gruppen samt som en fara när den ligger bakom den «demografiska bomben» då den Andres kvinna föder flera barn och på så sätt bidrar till att minoritetsgruppen växer). I detta sammanhang definieras den Andre (oftast invandrare) med en främlingsfientlig föreställning och som illiberala, förtryckande patriarkala, djupt religiösa och våldsamma (oftast manliga) individer. Med andra ord symboliserar den utomeuropeiske muslimske mannen den Andres absoluta ideal.

TVÅ ANTIFEMINISTISKA MANLIGA IDEAL

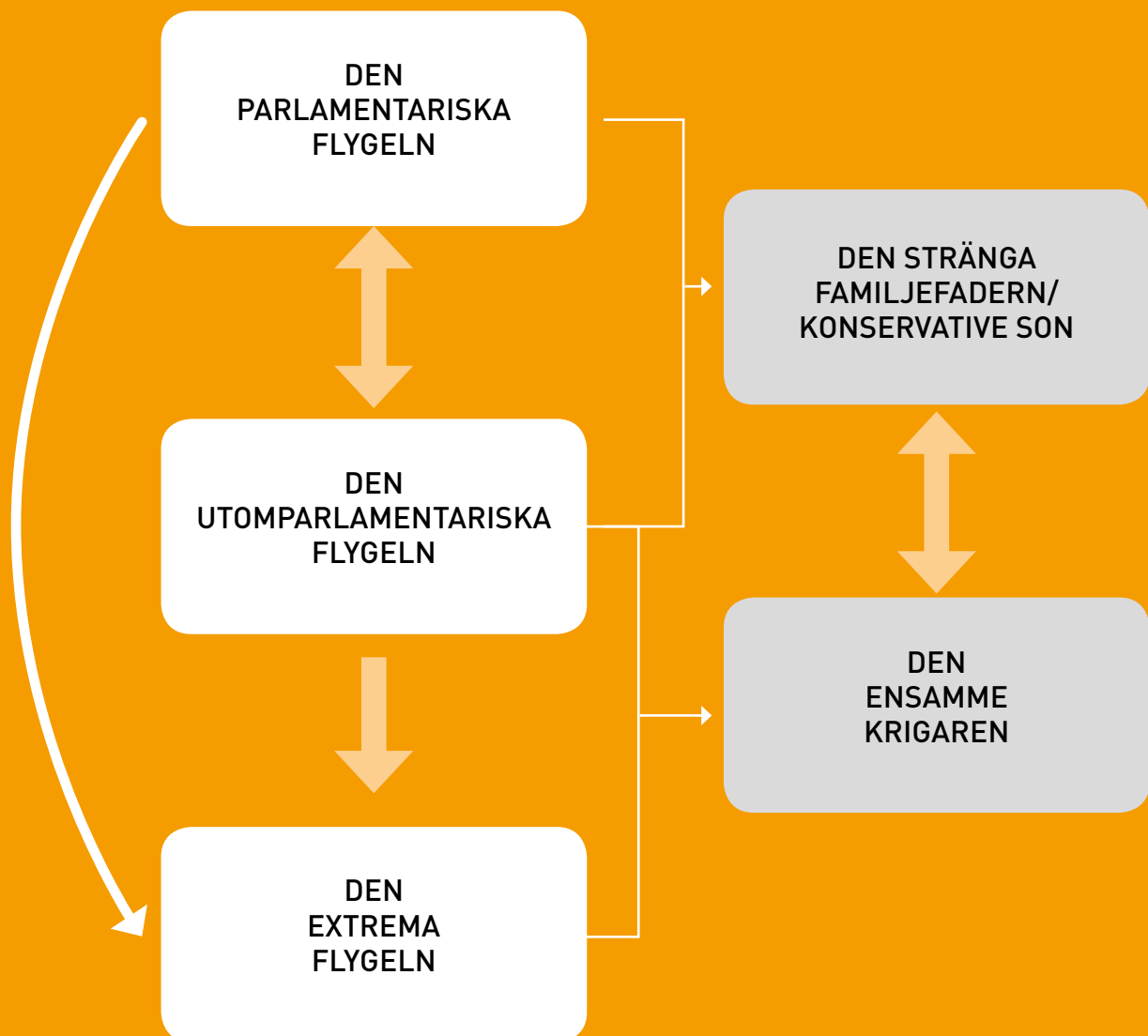
Vid en närmare granskning av det höger-radikala populistiska fältet kan man hitta två antifeministiska manliga ideal. Det ska uppmärksammas att dessa ideal representerar dynamiska modeller som befinner sig i en kontinuerlig förändring och i ett invecklad samspel som också betonar den komplexa interaktionen som karakteriserar förhållandet mellan de tre flyglarna inom det höger-radikala populistiska fältet^{xvii}. Dessa manliga ideal är:

Den stränge familjefadern/ konservative sonen förkroppsligad i en stark manlig figur, som står i relation till de olika medlemmarna i den nationella familjen som har ett beroendeförhållande som säkerställer en rigid hierarkisk struktur i samhället^{xviii}. Detta ideal förkroppsligar eftersträvan efter en majoritetsgemenskap som tillhör mannens exklusiva heterosexuella domän vilken säkerställer kvinnornas underordning och band till hemmet som hustrur och mödrar till majoritetsgemenskapens barn. Därigenom utnyttjas familjebegreppets dubbla syftningar – familjen som grundläggande struktur för samhällelig organisation, samt familjen som en ideologisk apparat som utformar hierarkiska strukturer med avseende på kön, etnicitet/ ras, sexualitet osv.

I detta sammanhang oppmuntrar det implicita «civilisationernas kamp» och den «misslyckade integrationen» till en ompositionering som baseras på traditionalistiskt konservativa idéer och som representeras av idealet om den stränge fadern. Detta ideal kan möjligen omtolkas till idealet om den konservative sonen. Detta framträder till exempel när de högerradikala populistiska grupperingarna försöker understryka deras dynamism och ståndaktiga motstånd mot de etablerade partiernas politiska monopolposi-

DET HÖGERRADIKALA POPULISTISKA FÄLTET

ANTIFEMINISTISKA MANLIGA IDEAL

Figur 1. De två dynamiska modellerna (pilen visar kommunikationsriktningen)

tion på den nationella politiska arenan^{xixi}. Den ensamme krigaren representerar också en stark manlig figur som är en konkurrerande tolkning av idealet om den stränge fadern/ konservative sonen. Detta ideal är också kopplat till föreställningen om majoritetens gemenskap som en nationell familj som bygger på föreställningen om en hierarkisk struktur som naturaliserar männens dominans. Den ensamma krigarens ideal förkroppsligar en extrem föreställning som inte vilar på idén om majoritetens fortplantning, som poängterar mannens ståndaktiga beredskap till självupppoffring. Rent generellt tilltalar våld som politiskt verktyg väldigt få, men det kan ha förödande konsekvenser. Idealet om den ensamme krigaren ställer den ensamme mannen mot det samhälleliga «etablissemang» (som kan bestå av etablerade parlamentariska partier, kulturrelitén, feminism och femokrater, osv) och mot den utomeuropeiske muslimske Andre^{xx}. Med andra ord blir den ensamme krigarens kamp till ett omfattande krig som i extrema fall kan leda till att medlemmar i majoritetens gemenskap förgörs för den rena nationella familjens skull. Målet är därmed att upprätta ett «kristet patriarkat»; tanken om en nationell familj förekommer även i detta sammanhang, fast betoningen ligger på behovet att föda morgondagens soldater för en majoritetens gemenskap i fara^{xxi}.

De nämnda idealens absoluta antites representeras av den utomeuropeiske muslimske (och oftast manlige) Andre. Oftast framställs den Andre som en man, och som en (manlig) representant för en homogen grupp präglad av traditionalistiska patriarkala attityder. Den Andres sätt att organisera relationen mellan könen och leva sitt familjeliv framställs som problematiskt för majoritetens gemenskap. Den Andres familj anses därmed vara problematisk. Antingen är den strikt traditionalistisk och patriarkal och representerar en «demografisk bomb»: «deras kvinnor» fråntas autonomi och förvandlas till fortplantningsmaskinerier som alstrar morgondagens nya majoritet och på så sätt förvandla majoritetens gemenskap till en minoritet i sitt eget land. Eller så saknar den manlige Andre någon familj och detta blir en källa till oro för majoritetens gemenskap, inte minst eftersom «deras kvinnor» riskerar att falla offer för den manlige Andres hypersexualitet. Den indirekta konsekvensen av skildringen av den utländske Andre som den hypersexuelle, hypervåldsamma och patriarkala manligheten

är att den infödda majoritetens gemenskapens manligheten har sin påstådda «naturliga» position som civiliserad försvarare av de «försvarslösa» bekräftat.

HUR KOMMER ANTIFEMINISMEN (OCH FRÄMLINGSFIENTLIGHETEN) ATT UTVECKLAS?

I föreliggande artikel har det högerradikala populistiska fältet kartlagts och indelats i tre olika flyglar. Dessutom har två antifeministiska manliga ideal identifierats inom detta fält. Det har också betonats att dessa flyglar och ideal befinner sig i en kontinuerlig förändring och i ett invecklad samspel. Därigenom kan det dynamiska sambandet mellan dessa två antifeministiska manlighetsideal och de tre ovannämnda flyglarna förklara hur antifeminismen kan artikuleras inom detta fält. Avslutningsvis kan tre huvudsakliga utvecklingsriktningar identifieras:

Den stränge fadern/ konservative sonen antifeministiska manlighetsidealet genomgår en förändringsprocess: från ett uttalat motstånd mot feminism som ett samhälleligt demokratiskt projekt («feminism är en farlig ideologi») till en s.k. symbolisk feminism som befrielseerörelseprojekt för de Andras (kvinnor) («vi [majoritetens gemenskapen] har redan åstadkommit jämställdhet; nu kan vi hjälpa de Andras kvinnor att befria sig från deras kulturs patriarkala strukturer»).

De högerradikala populistiska politikerna som anammar den stränge fadern/ konservative sonen antifeministiska manlighetsidealet får allt större plats i den offentliga debatten. Deras antifeministiska och främlingsfientliga syn på kärnfamiljen som grundläggande för majoritetens gemenskap omvandlas till ett accepterat ideal, om än egenartat sådant, i den allmänna debatten. Detta kan möjliggöras genom till exempel politikens tabloidisering, där fokus flyttas från politiska övertygelser och värderingar till livsstil.

Dessa antifeministiska manlighetsideal förändrar markant det politiska landskapet i de nordiska länderna, där högerradikala populistiska partier förvandlas till partier som tillhör «etablissemang» och ingår i allt större skala i regeringsbildningen i dessa länder. Samtidigt kan den ensamme krigaren manlighetsidealet leda till en omfattande våg av extremism och politiskt våld i Norden.

**«ANTIFEMINISTERNA
FÅR HELT ENKELT FINNA
SIG I ATT GENUSVETEN-
SKAPEN ÄR ORDENTLIGT
ETABLERAD OCH HÄR
FÖR ATT STANNA».**

Lars Jalmert

NETTHAT OG MORDTRUSLER

– KORT INNLEGG AV MARIA SVELAND

Jeg skal fortelle litt om den boken jeg skriver om netthatt og antifeminisme. Fra bunnen av er jeg radiojournalist, men i 2007 debuterte jeg meg boken *Bitterfittan*^{xxiii}. I boken tar jeg et oppgjør med familielivet og mangelen på likestilling som finnes mellom menn og kvinner i foreldreskap og ekteskap.

Siden da har jeg hatt min innboks full av opprørte mailer fra både kvinner og menn. De blir opprørte at jeg pirker i «det hellige»: privatliv og kjærlighet. Det er likevel store forskjeller mellom hatbrevene jeg får fra kvinner og de jeg får fra menn. Kvinner skriver typisk at «jeg er uenig med deg og synes du er dum i hodet» og signerer med sitt eget navn. Menns hatmailer har en helt annen karakter. De er ofte fulle av banneord og inneholder trusler om og beskrivelser av vold og seksuell mishandling. Hadde det ikke vært for at virkeligheten ser ut som den gjør hadde jeg kunnet ta det humoristisk eller flatterende. Men jeg tenker, slik Susan Brownmiller^{xxiv} skrev, at voldtekt er patriarkatets spydspiss. Brownmiller argumenterer for at alle kvinner kan voldtas, og at vissheten om dette holder kvinner nede. Dette begunstiger også de menn som ikke voldtar, fordi maktordningen opprettholdes. Jeg opplever derfor at truslene om voldtekt er alvorlige.

Våren 2012 skrev jeg noen artikler som fikk mye oppmerksomhet. De handlet om koblingen mellom fremmedfiendtlighet og antifeminisme, og om at det, i de siste sju åtte årene, har blitt trangere for mange feministiske stemmer og bevegelser i Sverige og ellers i Norden. Etter de artiklene kom først de vanlige hatmailene og truslene. Så kom en drapstrussel, som jeg forsto var alvorlig: «Om du ikke slutter å skrive så kommer jeg til å myrde deg». Det var rettet mot meg personlig. Jeg ble først kjemperedd. Deretter ble jeg skikkelig forbannet. Dette er så mye større en meg. Hver eneste feminist, kvinne eller

mann, som er aktiv og stiller spørsmål om feminisme, antirasisme og menneskerettigheter mottar denne typen trusler. De sier «du skal holde kjeft» og «du skal ikke skrive». Den alvorlige konsekvensen er at mange faktisk gjør det. Og det kan man faktisk forstå: de orker ikke mer. Når dette skjer er truslene blitt et demokratiproblem, fordi de får stemmer til å stilne.

Jeg bestemte meg derfor for ikke å være stille, men å skrive en bok om temaet. Jeg var tydeligvis på sporet av noe. Jeg vil ikke være taus om det. Jeg skriver om hvordan den antifeministiske bevegelsen har vokst fram, hvordan den er lenket sammen, hvordan den kommer til uttrykk, og om verdensbildet og ideologien som ligger til grunn. Antifeminismen har mange likehetstrekk med den fremmedfiendtlige og fascistiske bevegelsen. Verdensbildet, virkelighetsforståelsen, og debattformen har likhetstrekk.

Det som er alvorlig er hvordan antifeminister og fremmedfiendtlige setter agendaen for samfunnsdebatten. Det er deres problemformuleringer media tar opp. Så blir vi feministere sittende i TV-studioer på motsatt side av antifeminister og rasister, som om vi var like ekstreme som dem.

MARIA SVELAND

/ SVERIGE /

debuterte i 2007 som forfatter med romanen *Bitterfittan*, og har senere publisert flere omdiskuterte bøker som tematiserer kvinner og kjønn. Hun er utdannet på Dramatiska institutets radiolinje, og har laget flere prisbelønte programmer for Sveriges Radio og SVT. I 2010 fikk Maria Sveland Roks pris for «Årets kvinnögärning». Kjønn, klasse og seksualitet er gjennomgripende temaer både i hennes journalistiske og litterære produksjon. Sveland har nylig publisert boken «Hatet» om antifeminisme og netthatt.

CELEBRITY AND NORMALISATION – AN ICELANDIC CASE

– A SHORT COMMENT BY ÁSTA JOHANSDOTTIR

«one gets accused for being a
humourless feminist»

ÁSTA JOHANSDOTTIR

/ ISLAND /

is a PhD student in Sociology at the University of Iceland. Her main research focus is gender identities in relation to class positions. She has analysed possibly harmful masculinity and written articles on the subject. Johansdóttir has been looking into certain masculinity ideas that exist in Iceland, and the accompanying xenophobic and especially antifeminist discourse. Her perspectives are mainly from the antifeminism discourse that is prevailing in Iceland.

There are many types of antifeminism in Iceland, but the part of my research which I will focus on here is me and my co-worker's analysis of the book *Gillz manners*^{xxvi} by Egill Einarsson, known to the Icelandic public as Gillz. Einarsson is an author, bodybuilder, TV host and a media figure in Iceland. He is very popular, and his books have reached a wide audience. The goal of this book is said to instruct and aid men in how to be «real men». The book is full of homophobia, antifeminism and xenophobia – hidden behind humour. My concern is how humour is used to spread prejudices and normalise negative attitudes, but when criticising Gillz, one gets accused for being a humourless feminist.

In the autumn of 2012, Einarsson was accused of rape, but his case was dismissed. After the rape accusations, the media seems to have worked towards «cleaning him up». He has, for instance, been asked in interviews how he felt about being accused of rape, and even though he is not fully back on the screen he is interviewed a lot and is back in the radio. Almost like a multi – small step plan is being followed preparing his return. Because now, after the rape charges, every criticism about his work being antifeminist and xenophobic is interpreted as a personal assault on him and the focus is put on the fact that his case was dismissed. Even though no one mentioned the word rape, it is used to draw attention from the matter at hand. When I, or other feminists, question how Gillz contributes to normalising antifeminism, it is interpreted as if I or we are merely repeating the rape charges.

Einarsson is only one of many faces of antifeminism in Iceland. The elite of powerful men in Iceland seem to stick together so to speak. This power network expands to the media, the legal system, the political sys-

tem, the academia, to different organisations and between men of power in society, all of whom are contributing to normalise negative attitudes to women and immigrants. And through this process of normalisation, by elite men, antifeminist attitudes in Iceland are strengthened. On the bright side, the reasons for these attitudes are to be counteractive against strong feminist discourse that refuses to be silenced.

LIKESTILLING SOM ARGUMENT FOR DISKRIMINERING

– KORT INNLEGG AV CORA ALEXA DØVING

Et hovedtema i min forskning^{xxviii} har vært stereotype fremstillinger av minoritetsgrupper, både historisk og i dag. Da kommer man ikke utenom å studere ulike sosiale konstruksjoner av kjønn, og særlig ulike biologiske forestillinger om kjønn og rase. To eksempler på hvordan kjønn kan utgjøre en felles kategori for stereotypisering på tvers av historien kan være bildet av «den feminine jødiske mannen» og «den hypermaskuline muslimske mannen». At innholdet i konstruksjonen av mannen har ulikt fortegn her kan forklares utfra at det eksisterende idealet i majoritets-samfunnet har endret seg. Jøden fungerte som det negative speil i en tid der mannen skulle være macho, mens muslimen utgjør et mannsporett i en tid der mannen skal være myk og i kontakt med det kvinnelige. Like fullt, ukontrollerbar seksualitet er fellesnevneren både for den jødiske mannen som ble sett på som en trussel mot ariske kvinner, og den muslimske mannen som ikke kan kontrollere sin seksualitet. Jeg har senere studert islamofobi, som preger vår tid mer enn antisemittisme. I islamofobisk tankegang er kvinnekroppen sentral i videreføringen av «muslimen». Jeg tenker her på bildet av barnefødsel som inngår som element i konspirasjonen om en muslimsk overtakelse.

Mye av materialet jeg har brukt er fra ekstreme blogger, noe som kan være interessant til seg selv. Men viktigst er det å kartlegge de veier denne type retorikk innimellom finner – fra det marginale til mainstream, der de inngår i bøker gitt ut ved seriøse forlag eller i brede fora for offentlig debatt. Et av vår tids viktige spørsmål er: Hva er det som gjør islamofobi (og annen fremmedhat) legitimt i en tid der menneskerettigheter og antirasisme har stått på timeplanen i over 60 år? Hva er årsakene til at det kan kjennes moralsk riktig å ekskludere andre grupper fra et fellesskap – eller forestillinger om et fellesskap?

Her ligger det en rekke ulike svar (blant annet strukturelle økonomiske endringer som vi vet lett fører til fremmedhat), men noe av svaret bør vi lete etter i selve retorikken i fremmedfiendtlige utsagn. Her finner vi også en rekke svar, som at en god del bidragsytere er intellektuelle eller kjente journalister og gir ut sine teorier gjennom anerkjente forlag og slik får retorikken en aura av fakta og dyktighet. Et annet aspekt er at retorikken i islamofobiens univers understreker at «vi er ikke rasister», og dermed tar avstand fra den biologiske rasismen som de fleste forbinder med dette ordet. Et tredje aspekt er bruken av kjerneverdier fra egen kultur. Å fremme at disse er truet er en effektiv måte å gi legitimitet til hat mot de som angivelig truer disse. Likestilling mellom kjønnene er en slik kjerneverdi i Norge, og jeg ønsker å påpeke at argumentet om å beskytte kvinnes likestilte posisjon inngår i en legitimitetsprosess av nettopp fremmedfrykt/hat. Å kritisere patriarkalske innvandremiljøer – eller islamske kilder og praksiser – for et segregert kjønnsideal er helt ok når det gjøres direkte og med en saklig adressat for kritikken. Når «de andres kvinnesyn» inngår i en generell hatretorikk, dreier det seg imidlertid om å bruke verdien om likestilling som vikarierende motiv for fremmedfrykt.

«DEN JØDISKE
MANNEN SOM BLE
SETT PÅ SOM EN
TRUSSEL MOT
ARISKE KVINNER»

Cora Alexa Døving

CORA ALEXA DØVING

/ NORGE /

er forsker ved senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, der hun arbeider med ulike problemstillinger knyttet til minoritets-majoritetsrelasjoner i Norge. Fremmedfrykt, antisemittisme og islamofobi har inngått som studiefelt i flere av hennes prosjekter. Døving har kunnskap om komparative trekk mellom ulike gruppebaserte stereotyper, også med fokus på hvordan kjønn inngår som element i disse.

TALKING BACK TO ANTIFEMINISM

– A SHORT COMMENT BY KATARIINA MAAKINEN

KATARIINA MAAKINEN

/ FINLAND /

is a researcher currently working at the University of Tampere, Finland. Two years ago she addressed the Finnish «men's movement» in an article published in the online journal *Megafoni*. The article caused a lot of reactions, and as an indirect consequence of this experience, Maa-Kinen became involved in a feminist blogging project. This project aims to challenge and prevent antifeminism by translating academic feminism into a more accessible language.

In 2009 I wrote an article^{xxviii} about antifeminism for the Finnish internet journal *Megafoni*. This was one of the first times that someone addressed this phenomenon. I think that feminists in general and feminists in academia in particular have mainly ignored antifeminists, thinking that «if we do not talk about them, they will eventually go away». Also, one has not wished to sink to their level.

My article in *Megafoni* caused quite a bit of stir, including verbal attacks and threats. After this, a group of feminist researchers and writers have established a blog called *Feministen Vouro*, which has as its aim to respond to the claims that antifeminists make.

To illustrate the importance of what we do, I will talk briefly about the views of one of the most profiled Finnish antifeminists. He claims to be a gender researcher, runs five different blogs, and claims to be a spokesperson for men with a low status in society. His blogs are explicitly antifeminist and misogynist, and he is contributing to normalizing hatred towards feminism and women. In particular, he argues that women's sexuality gives them power over men, and draws on well known theories about sexual capital to back up his arguments. Serious gender research is taken out of context and ridiculed.

This blogger is regularly interviewed in the press, and there are several readers who believe that he is indeed a scholar and that his unscientific theories are valid.

We started up the blog to make sure that it is not only voices like his that get to set the standards for the public debate about gender equality and feminism. We want to be a counter voice to antifeminism, and contribute to a real and open discussion in a controlled space.

VEDLEGG

RECOMMENDATIONS IN ENGLISH

Summary from the expert seminar

1. ANTIFEMINIST THREATS AND HARASSMENT MUST BE MADE ILLEGAL

We recommend that the Nordic governments ensure that threats and harassment on the basis of gender are made illegal. Hate speech online must be persecuted similarly to hate speech in other public spheres. Laws regulating online hate speech are currently not in place in all of the Nordic countries.

2. LOW-THRESHOLD SERVICES FOR REPORTING THREATS AND HARASSMENT MUST BE ESTABLISHED

While offensive, threats and harassment may not always provide grounds for legal persecution. Many targets of antifeminist harassment are also reluctant to approach the police about their experiences. We recommend that the Nordic governments establish low threshold services for reporting antifeminist and extremist threats and harassment. This service should be accessible to women and men who are targets of antifeminist threats and harassments because they participate in the public debate and because they advocate for feminism or gender equality. The goal of the service must be to give social support, lower the thresholds for reporting antifeminism, and signal that threats and harassment are unacceptable and not to be taken personally. Equality and anti-discrimination ombudsmen and centres for gender equality, anti-racism and/or LGBT rights may be charged with establishing such a service.

3. ANNUAL NATIONAL MAPPING OF ANTIFEMINISM MUST BE CONDUCTED

There is currently no overview of the extent of antifeminist threats, self-proclaimed antifeminists or extremist groups where antifeminism is an integrated part of the ideology. We recommend that the Nordic governments

charge a state body, a private or voluntary organisation with the task of continually mapping the extent and development of antifeminism online and in other fora. Data on antifeminist threats and harassment reported to the above mentioned low-threshold service, will provide an important contribution to the mapping of antifeminism.

4. RESEARCH ON ANTIFEMINISM MUST BE GIVEN PRIORITY

After the terrorist attacks on 22/7, several research institutions have initiated or intensified programmes for gathering knowledge about right-wing extremism and xenophobia. Research is also being conducted on threats and violence motivated by Islamism. However, there is currently no research programme investigating antifeminism, or studying antifeminism alongside with extremism. We recommend that the Nordic Council of Ministers and the Nordic governments initiate such a research programme.

5. GENDER EQUALITY AND ANTIDISCRIMINATION EFFORTS MUST BROADEN NORMS OF MASCULINITY

The Nordic welfare states are working towards gender equality and against discrimination based on gender, ethnic background, class, sexual orientation, religion, age and disabilities. These efforts must be intensified, and must include the work towards expanding the norms of masculinity, counteract gender stereotypes, and promote nuanced, positive and equal masculinities.

6. PROGRAMMES SHOULD TARGET MEN AND BOYS WHO EXPERIENCE MARGINALISATION

Some boys and men feel marginalised from society. In some cases, this feeling may re-

present a desire to maintain male privileges, but it may also be grounded in real-life experiences. This feeling of marginalisation and isolation may lead to vulnerability to the rhetoric and the sense of belonging that extremist organisations and groups offer. To address the feeling of marginalisation, programmes should be initiated that target men's marginalisation. Areas of particular importance include combating boys' dropout from the educational system, crime prevention, and efforts to ensure better contact between fathers and children after divorce. Gender equality organisations must consider addressing men's concerns not as the opposite of addressing women's, but as an integral part of working towards gender equality.

7.

THE GENDER AND ANTI-DISCRIMINATION OMBUDSMEN SHOULD ADDRESS ANTIFEMINISM

We recommend that strategies to combat antifeminism are addressed by the gender equality and anti-discrimination ombudsmen of the Nordic countries, and in meetings between the national ombudsmen of the Nordic and European countries.

8.

THE MEDIA HAVE A SPECIAL RESPONSIBILITY

There are both positive and negative examples of how the media has facilitated for a public debate with antifeminist actors. The media must ensure that it has the competence to meet extreme actors without legitimising them or their opinions. Editors of online comments' fields have a special responsibility to ensure that their users are not made targets of threats and harassment, and that xenophobic and antifeminist sentiments are not fuelled or legitimised.

9.

COOPERATION BETWEEN COUNTRIES AND FIELDS MUST CONTINUE

Antifeminism is a central part of the ideologies and rhetoric of right-wing extremism, islamophobia, neo-Nazism and anti-Semitism. There is hence a need for further exchange of knowledge between researchers of the different forms of extremism and discrimination as well as practitioners of different services. We recommend that the Nordic Council of Ministers and the Nordic governments encourage further cooperation across the Nordic countries and the boundaries of the fields. In particular, researchers and practitioners concerned with gender and equality should be included in efforts against extremism.

10.

A NORDIC CONFERENCE ON EXTREMISM AND GENDER SHOULD BE ORGANISED

We recommend that the Nordic Council of Ministers follow up the expert seminar with a Nordic conference for researchers and practitioners addressing gender, masculinities and different forms of extremism.

SEMINAR-PROGRAM

TORS DAG 29. NOVEMBER		THURSDAY 29 NOVEMBER
11.00 – 11.30	Registrering	Registration
11.30 – 12.30	Lunsj	Lunch
12.30 – 12.50	Velkommen Ahmad Ghanizadeh, Statssekretær, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet Introduksjon til programmet Are Saastad, daglig leder i Reform – Ressurssenter for menn	Welcome address Ahmad Ghanizadeh, State Secretary, Ministry for Children, Equality and Social Inclusion Introducing the programme Are Saastad, manager, Reform – Resource Centre for Men
12.50 – 13.30	Presentasjon: Antifeminisme og xenofobi Mattias Gardell	Presentation: Antifeminism and xenophobia Mattias Gardell
13.45 – 15.30	Gruppearbeid Tema: Antifeminisme og fremmedfiendtlighet - Hvem, hva, hvor? Spørsmål 1. Hvordan vil du definere antifeminisme? 2. Hvilke grupper med antifeministiske og fremmedfiendtlige holdninger er det viktigst å adressere?	Group work Topic: Antifeminism - What, who, where? Questions 1. How do you define antifeminism? 2. Which groups voicing antifeminist attitudes are the most important to address?
15.45 – 16.15	Presentasjon: Antifeminisme i Norden Ov Cristian Norocel	Presentation: Antifeminism in the Nordic context Ov Cristian Norocel
16.15 – 18.00	Gruppearbeid Tema: Antifeminisme og fremmedfiendtlighet – forklaring og forståelse Spørsmål 1. Hva motiverer menn til å forstå seg selv og sitt samfunn innenfor et antifeministisk rammeverk? 2. Hvilke samfunnsmessige faktorer kan forklare hvorfor antifeministiske holdninger oppstår?	Group work Topic: Antifeminism - What, who, where? Questions 1. How do you define antifeminism? 2. Which groups voicing antifeminist attitudes are the most important to address?

FREDAG 30. NOVEMBER		FRIDAY 30 NOVEMBER
08.30 – 09.00	Kaffe	Coffee
09.00 – 09.45	Uttrykk for antifeminisme 4 korte innlegg	Expressions of antifeminism 4 brief lectures
09.45 – 12.00	Tema: Tiltak mot antifeminisme Grupper 1. Overvåkning og kartlegging 2. Sosiale tiltak 3. Nett og offentlig debatt 4. Arbeid for likestilling Spørsmål 1. Hvilke tiltak kan bidra til å motarbeide antifeminisme? 2. Hvordan samkjøre med tiltak mot fremmedfiendtlighet og radikalisering?	Group work: Topic: Working against antifeminism Groups 1. Surveillance and mapping of antifeminism 2. Social policy and programmes 3. Internet and public debates 4. Gender equality programmes Questions 1. Which programmes may contribute to combating antifeminism? 2. How to coordinate with efforts against xenophobia and radicalisation?
12.00 – 13.00	Avslutnings sesjon	Concluding session
13.00 – 14.00	Lunsj	Lunch

SLUTTNÖTER OG REFERANSER

ARE SAASTAD: ER DET MENN SOM ER PROBLEMET?

ⁱ Hinrich Rosenbrock og Heinrich Böll-stiftelsen ga i 2012 ut rapporten *Den antifeministiske mannsrettighetsbevegelsen*. Rapporten kartlegger og analyserer antifeministiske aktivister og tankegods i det tyskspråklige Europa. Hele rapporten på tysk kan leses her: www.boell.de/downloads/antifeminismus-innen_endf.pdf

OV CRISTIAN NOROCEL: ANTIFEMINISM OCH MASKULINITET

ⁱⁱ Dessa eksempel har författaren samlat in efter en vanlig internet-sökning på webbsidor, webbcommunities, Facebook-sidor och dylika som är kritiska mot feminismen.

ⁱⁱⁱ Av denna anledning har den nordiska välfärdsstatsmodellen betecknats som en «kvinnovänlig välfärdsstat». Med tiden blev denna diskurs legitimerat som en oskiljaktig del av de nordiska samhällena och på så sätt ansågs jämställdheten som ett fullbordat faktum i Norden, särskilt bland etniska majoritetsbefolkningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Detta visade sig vara högst problematiskt eftersom en sådan positionering försvårar statliga åtgärder mot könsrelaterat våld inom etniska majoritetsbefolkningen i varje nordiskt land, eller mot den fortsatta könsbaseade diskrimineringen på arbetsmarknaden (jfr Dahlerup, 2011; de los Reyes m.fl., 2006; Freidenvall m.fl., 2006; Holli, 2003; Kantola, 2006; Mulinari m.fl., 2009; Magnusson m.fl., 2008).

^{iv} (jfr Dussauge, 2010: 442-443; Kantola m.fl., 2010: 187; Lancaster, 2006: 117).

^v (Lancaster, 2006: 117).

^{vi} (Dussauge, 2010: 443).

^{vii} (jfr Lancaster 2006: 117; Mulinari & Neergaard, 2010: 56-57; Norocel: 2010: 181; 2013: 10).

(jfr Keskinen, 2011; 2012; Mulinari & Neergaard, 2010: 68-69; Norocel, 2010: 174-175).

^{viii} (jfr Keskinen, 2011: 110-111; 2012: 265-266; Norocel, 2009: 238-239; 2010: 170)

^x (jfr Hellström & Nilsson, 2010; Jungar, 2010; Mudde, 2007; Rydgren, 2003; 2006; Widfeldt, 2000).

^{xi} (jfr Kantola m.fl., 2010; Norocel, 2009; 2010; 2013).

^{xii} (jfr Clatterbaugh, 2007: 21-22; Kimmel, 2004: 35-37).

^{xiii} (jfr Betz & Meret, 2009: 333; Ignazi, 2003: 34; Ivarsflaten, 2008: 17; Mudde, 2007: 23; Norocel, 2009: 242; Rydgren, 2006: 11).

^{xiv} (jfr Ignazzi, 2003: 23-26; Meret, 2012: 4).

^{xv} (jfr Lentin & Titley, 2011: 90-91; Keskinen, 2012: 263; Mulinari & Neergaard 2012: 13; Norocel, 2010: 175; 2013: 8-13).

^{xvi} I detta sammanhang används «ideal» som en förkortning och förenkling av det akademiska konceptet «begreppslik metafor». Denna är i sin tur ett kontextbundet begrepp; i västvärlden uppvisar begreppslika metaforer ofta en djupt könad hierarki. Sådana «ideal», om man ska överföra beskrivningen av begreppslika metaforer till detta koncept, är aldrig neutrala och samhällspolitiska aktörer kan använda dem för att ge (könade) stereotypa beskrivningar av olika grupper i samhället. Dessutom kan dessa «ideal» användas för att befästa positiva

beteckningar för det som anses vara grundläggande egenskap för vi-gemenskapet, samt för att förmedla en negativ bild av den Andre (jfr Norocel, 2010: 180-181; 2013: 13-14).

^{xvii} Man kan tänka sig en person som i början är särskilt aktiv inom den utomparlamentariska flygeln och som sedan genomgår en förändringsprocess och anammar en position inom den parlamentariska flygeln; detta kan också ha en motsatt riktning så att en sådan person med tiden kan radikaliseras och på så sätt närma sig den extremistiska flygeln. Samtidigt kan dessa personer pendla mellan de två olika antifeministiska manliga idealen som presenteras ovan (den stränge fadern/ konservativa sonen och den ensamme krigaren) (jfr Mulinari & Neergaard, 2012: 15-16).

^{xviii} (jfr Mulinari & Neergaard, 2010: 56-57; Norocel, 2010: 180-181).

^{xix} (jfr Norocel, 2009; 2010).

^{xx} (jfr Keskinen, 2011; 2012; Mulinari & Neergaard, 2010; Norocel, 2009; 2013; Walton, 2012).

^{xxi} (Walton, 2012: 9-11).

^{xxii} (jfr Keskinen 2011: 112-113; 2012: 271-272; Mulinari & Neergaard, 2010: 70-72; 2012: 16-17; Norocel, 2010: 173-175; 2013: 12-13).

Betz, Hans-Georg & Meret, Susi (2009). Revisiting Lepanto: the political mobilization against Islam in contemporary Western Europe. I: *Patterns of Prejudice* 43(3-4): 313-334.

Clatterbaugh, Kenneth (2007). Anti-feminism. I: Michael Flood, Judith Kegan Gardiner, Bob Pease & Keith Pringle (red.) *International Encyclopedia of Men and Masculinities*. London, UK & New York, NY US: Routledge, 21-22.

Dahlerup, Drude (2011). Women in Nordic Politics – A Continuing Success Story? I: Kristi Niskanen (red.) *Gender and Power in the Nordic Countries*. Oslo, NO: NIKK Publications, 59-86.

de los Reyes, Paulina, Molina, Irene & Mulinari, Diana (2006).

Maktens [ol]lika klädnader: Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige. Stockholm, S: Atlas Akademi.

Dussauge, Isabelle (2010). Harald Eia & Ole-Martin Ihle: Født sånn eller blitt sånn? (bokrecensjon). I: *Tidsskrift for kjønnsforskning* 4: 433-445.

Freidenvall, Lenita, Dahlerup, Drude & Skjeie, Hege (2006). The Nordic Countries: An Incremental Model. I: Drude Dahlerup (red.) *Women, Quotas and Politics*. New York, NY US: Routledge, 55-82.

Hellström, Anders & Nilsson, Tom (2010). «We are the Good Guys»: Ideological positioning of the nationalist party Sverigedemokraterna in contemporary Swedish politics. I: *Ethnicities* 10(1): 55-76.

Holli, Anne Maria (2003). *Discourse and Politics for Gender Equality in Late Twentieth Century Finland*. Helsinki/Helsingfors, FIN: University of Helsinki Press, Acta Politica 23.

Ignazi, Piero (2003) *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Ivarsflaten, Elisabeth (2008). What Unites Right-Wing Populists in Western Europe? Re-Examining Grievance Mobilization Models in Seven Successful

Cases. I: *Comparative Political Studies* 41(1): 3-23.

Jungar, Ann-Catherine (2010). Populismens återkomst – hot eller löfte? I: Joakim Ekman & Jonas Linde (red.) *Politik, protest, populism. Deltagande på nya villkor*. Malmö, S: Liber, 202-224.

Kantola, Johanna (2006). *Feminists Theorize the State*. Basingstoke, UK & New York, NY US: Palgrave Macmillan.

Kantola, Johanna, Norocel, Ov Cristian & Repo, Jemima (2010). Gendering violence in the school shootings in Finland. I: *European Journal of Women's Studies*. 18(2) 183-197.

Keskinen, Suvi (2011). Borders of the Finnish nation: Media, politics and rape by 'foreign' perpetrators. I: Elisabeth Eide & Kaarina Nikunen (red.) *Media in Motion: Cultural Complexity and Migration in the Nordic Region*. Farnham, UK: Ashgate, 107-124.

Keskinen, Suvi (2012). Limits to Speech? The Racialised Politics of Gendered Violence in Denmark and Finland. I: *Journal of Intercultural Studies*. 33(3): 261-274.

Kimmel, Michael (2004). *Men and Masculinities: A Social, Cultural, and Historical Encyclopedia*. Santa Barbara, CA US: ABC-CLIO.

Lancaster, Roger N. (2006). Sex, Science, and Pseudoscience in the Public Sphere. I: *Identities: Global Studies in Culture and Power*. 13(1): 101-138.

Lentin, Alana & Tittle, Gavan (2011). The Crises of Multiculturalism: *Racism in a Neoliberal Age*. London, UK: Zed Books.

Magnusson, Eva, Rönnblom, Malin & Silius, Harriet (2008). Critical studies of gender equalities: *Nordic dislocations, dilemmas and contradictions*. Göteborg & Stockholm, S: Makadam.

Meret, Susi (2012). Denmark. I: Vidhya Ramalingam, Alex Glennie & Sebastien Feve (red.) *Preventing and Countering Far-Right Extremism: European Cooperation*. Ministry of Justice, Sweden & Institute for Strategic Dialogue, 3-10.

Mudde, Cas (2007). *The Populist Radical Right in Europe*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Mulinari, Diana, Keskinen, Suvi, Irni, Sari & Tuori, Salla (2009). Introduction: postcolonialism and the Nordic models of welfare and gender. I: Suvi Keskinen, Salla Tuori, Sari Irni & Diana Mulinari (red.) *Complying with colonialism. Gender, race and ethnicity in the Nordic region*. Farnham, UK: Ashgate, 1-16.

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2010). Sverigedemokraterna och det teoretiska fältet. I: Mats Deland, Fredrik Hertzberg & Thomas Hvitfeldt (red.) *Det vita fältet*. Uppsala: Opuscula Historica Upsaliensis, 45-72.

Mulinari, Diana & Neergaard, Anders (2012). Violence, Racism, and the Political Arena: A Scandinavian Dilemma. I: *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*. 20(1): 12-18.

Norocel, Ov Cristian (2009). Globalisation and its male contenders? The question of conservative masculinities within the radical right populist discourses across the EU. I: Jukka Kultalahti, Ilari Karppi, Olli Kultalahti & Ernesto Todisco (red.) *Globalisation - Challenges to Research and Govern-*

nance. Helsinki/Helsingfors, FIN: East-West Books Helsinki, 237-250.

Norocel, Ov Cristian (2010). Constructing radical right populist resistance: Metaphors of heterosexual masculinities and the family question in Sweden. I: *NORMA: Nordic Journal for Masculinity Studies*. 5(2): 169-183.

Norocel, Ov Cristian (2013). [kommande] «Give Us Back Sweden!» A Feminist Reading of the (Re)Interpretations of the Folkhem Conceptual Metaphor in Swedish Radical Right Populist Discourse. I: *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 21. DOI: 10.1080/08038740.2012.741622.

Rydgren, Jens (2003). Meso-level Reasons for Racism and Xenophobia: Some Converging and Diverging Effects of Radical Right Populism in France and Sweden. I: *European Journal of Social Theory*. 6(1): 45-68.

Rydgren, Jens (2006). *From tax populism to ethnic nationalism. Radical right-wing populism in Sweden*. New York and Oxford: Berghahn Books.

Walton, Stephen J (2012). Anti-feminism and Misogyny in Breivik's «Manifesto». I: *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*. 20(1): 4-11.

Widfeldt, Anders (2000). Scandinavia: Mixed Success for the Populist Right. I: *Parliamentary Affairs*. 53(3): 486-500.

MARIA SVELAND: NETTHAT OG MORDTRUSLER

^{xxiii} Sveland, Maria (2007) *Bitterfittan*. Mån-pocket
Brownmiller, Susan (1976) *Against Our Will. Women, Men and Rape*. Ballantine

ÁSTA JOHANSÐÓTTIR: CELEBRITY AND NORMALISATION – AN ICELANDIC CASE

^{xxvi} Jóhannsdóttir, Ásta, & Hjálmsdóttir, Kristín Anna (2011) Skaðleg karlmennska? Greining á bókinni Mannasiðir Gillz. *Netla – Vef tímarit um uppeldi og menntun*. Menntavísindasvið Háskóla Íslands
Einarsson, Egill „Gillz“ (2009) *Mannasiðir Gillz*. Bókafélagið: Reykjavík

CORA ALEXA DØVING: LIKESTILLING SOM ARGUMENT FOR DISKRIMINERING

^{xxvii} Døving, Cora Alexa (2010): «Anti-Semitism and Islamophobia: A Comparison of Imposed Group Identities», *Dansk Tidsskrift for Islamforskning*, nr. 2, 2010.

KATARIINA MÄKINEN: TALKING BACK TO ANTIFEMINISM

^{xxviii} Mäkinen, Katariina (2010) Miesliike Nyt? Access: megafoni.org/miesliike-nyt
^{xxvix} Feministien Vuoro. Access: www.feministienvuoro.wordpress.com

reform

RESSURSSENTER FOR MENN

WWW.REFORM.NO